

vezilo

GLASILO DELOVNIH LJUDI DO BETI, KOMET

Strnjena enotna ocena je – dobro

Objavljene so bile vse številke o ekonomskih učinkih posameznih TOZD in o njih je tekla beseda na samoupravnih organih. Če vse skupaj strnemo v enotno oceno, lahko trdimo, da smo relativno zelo dobro poslovali, saj smo presegle dohodek za 45 odstotkov, ostanek čistega dohodka (dobiček) pa celo za več kot 300 odstotkov, v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta. Čeprav je bil plan letošnjega prvega trimesečja visoko postavljen, smo ga presegle za 9 odstotkov.

Če hočemo pravilno osvetliti bilanco kot „rentgensko sliko“,

oziroma presek našega poslovanja, moramo malo globlje razčleniti vse naše funkcije (organe) in opredeliti:

1. vse tiste elemente, ki so prispevali k dobrim rezultatom in

2. vse tiste elemente, ki so nas zavirali, da nismo dosegli še boljših rezultatov.

V grobem lahko trdimo, da sta kreacija in izbor naših modelov dobra, dobro je tudi povpraševanje po naših artiklih in zato prodamo vso zalogo, imamo dobre tehnične zmožljivosti, zlasti nova kodranka in žakanje, uspešna je tudi strokovna

ekipa, ki dela na finančno delovnem poslovanju in tako dalje.

Da bi lahko dosegli še boljše rezultate, pa nas zavira: premajhen izvoz in pomanjkanje deviznih sredstev, pomanjkanje reprodukcijskega materiala na domačem trgu, slaba delovna disciplina in kvaliteta proizvodnje, premalo tehnoloških raziskav, pomanjkanje rezervnih delov in drugo.

Da bi lažje odkrivali šibke točke in temu primerno ukrepali, smo izvedli projekt reorganizacije podjetja, ki je prispeval k boljšemu poslovanju. Z rezultati pa se vseeno ne smemo

uspavati, ker so nanje več vplivali zunanji kot notranji faktorji, saj nas lahko spremenjene gospodarske razmere kaj hitro prizadenejo. Najbolj zaskrbljujoč pojav v našem poslovanju je nerealiziran izvoz, ki smo ga v dinarjih še nekako dosegli, zaradi višje paritete dolarjev pa smo si pridobili samo 50 odstotkov dolarjev v primerjavi s prvim trimesečjem 1980.

Ker so cene v izvozu bistveno nižje kot na domačem trgu, se nam je zaradi neuresničenega izvoza umetno popravljen rezultat poslovanja in preseganje plana, kar pa bomo zaradi pomanjkanja deviznih sredstev utrpeli v drugem polletju, ker ne bomo imeli uvoznih surovin.

NIKOLA PODREBARAC

Beti: novi dohodkovni odnosi

Glede na to, da smo naredili letos reorganizacijo delovne organizacije, moramo dopolniti vse samoupravne akte. Nova organizacija želi izpolniti ekonomske odnose med delovnimi organizacijami tako, da bomo lahko natančneje merili poslovne rezultate, na tej osnovi uravnavali poslovanje in krepili individualno ter kolektivno odgovornost.

Dohodkovne spremembe so opredeljene v:

– samoupravnem sporazumu o enotnih osnovah in merilih za ugotavljanje celotnega prihodka in razporejanje skupnega prihodka in dohodka TOZD in v DO Beti Metlika, in v

– samoupravnem sporazumu o skupnih osnovah in merilih za razporejanje čistega dohodka ter delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.

V teh sporazumih je obdelano področje ugotavljanja in razdelitve vseh prihodkov do končne potrošnje in je na tak način dokončno obdelano celotno področje dohodkovnih odnosov v Beti.

Sporazuma objavljamo v *Vezilu* zato, da bo z njima seznanjen sleherni delavec pred javno razpravo na zborih delavcev, ki bo potekala konec maja. Prvi sporazum o delitvi skupnega prihodka bomo sprejeli neposredno na zborih delavcev, drugega pa bomo sprejeli z referendumom. (Sporazuma sta objavljena kot priloga *Vezilu*)

Varnost in samozaščita

Od 19. do 25. junija bo v Novem mestu zanimiva razstava *Varnost in družbena samozaščita*. Računajo, da si bo samo v športni dvorani Marof ogledalo razstavo več kot deset tisoč ljudi iz Dolenjske in Bele krajine. Vsak dan bo pri razstavi „zaposlenih“ blizu sto ljudi, ki bodo sicer delali brezplačno.

To so vodiči, razlagalci, demonstratorji. Vstop bo prost, razstavo pa bodo omogočile delovne organizacije našega območja. Razstavo si bo mogoče ogledati skupinsko, a tudi posamično, razpored ogledov pa bodo naredili v vsaki občini posebej.

To in še marsikaj so nam povedali delavci Uprave javne varnosti iz Novega mesta na tiskovni konferenci in ravno oni nosijo levji delež

pri organizaciji zahtevne in zelo pomembne razstave, ki ima informativni in vzgojno-izobraževalni značaj.

Zapišimo še to, da ne bodo dobili za svoje ogromno delo nikakršnega plačila: delajo iz veselja in izven rednega delovnega časa.

Več o razstavi boste zvedeli, če boste prebrali priloženi članek, seveda pa bo najbolje, če si razstavo tudi ogledate. Verjemite, ne bo vam žal.

Najvarnejša je tista država, ki jo brani vse ljudstvo.

Tito

Od 19. do 25. junija bo v Novem mestu razstava *VARNOST IN DRUŽBENA SAMOZAŠČITA* kot prispevek k praznovanju 40 letnice vstaje in 40 letnice varnostno obveščevalne službe OF.

Razstava je bila prvič postavljena v Beogradu 13. maja 1974 z naslovom „Tri desetletja varnostne službe“, nakar je v šestih letih obšla vse ostale socialistične republike in avtonomni pokrajini, letos pa je v Sloveniji. Na

(Nadaljevanje na 2. strani)

Varnost in samozaščita

(Nadaljevanje na 1. str.)

razstavi je prikazan zgodovinski razvoj varnostne službe in organov za notranje zadeve med NOB in socialistično revolucijo, pomembni varnostni problemi posameznih povojnih obdobj, zoperstavljanje vsem vrstam sovražnega delovanja, zatiranje kriminalitete in druga področja javne varnosti in v manjši meri tudi podružbljanje varnosti in razvoj družbene samozaščite. V teh letih je bila večkrat obnovljena in dopolnjena, spremenila pa je tudi ime. Razstavo so povsod obravnavali kot široko družbenopolitično in samozaščitno akcijo, njeni organizatorji zvezni sekretariat, republiški in pokrajinski sekretariati za notranje zadeve pa so dobili vso družbenopolitično podporo na zvezni, republiški in lokalni ravni.

Razstavo je doslej obiskalo nad dva milijona občanov, med njimi je nad 45 % mladine. V knjigo vtisov je vpisanih več kot dvestotisoč ocen in komentarjev.

Razstava je pomembno prispevala k obveščanju občanov o najpomembnejših vprašanjih varnosti in družbene samozaščite, razvijanju njihove varnostne zavesti in kulture, razvijanju politične zavesti in prepričanju v stabilnost naše družbene ureditve ter ne nazadnje tudi k nadaljnjemu odpiranju organov za notranje zadeve javnosti.

RAZSTAVA V SLOVENIJI

Razstava v naši republici je vključena v koledar proslav ob 40. obletnici vstaje slovenskega ljudstva ter ustanovitve Varnostno-obveščevalne službe Oslobojilne fronte (VOS OF) in Narodne zaščite (NZ). Zato je dopolnjena s prikazom vloge VOS in NZ med narodno osvobodilnim bojem, posebnostmi sistema družbene samozaščite in njenega nastanka, saj je današnja koncepcija samozaščitne organizacije doživela potrditev že v narodnoosvobodilni vojni in socialistični revoluciji. Pokroviteljstvo razstave v SR Sloveniji je prevzel Republiški komite za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. Za območje posameznih regij pa medobčinski komiteji za SLO in DS.

Razstavo, ki je bila doslej v Ljubljani, Postojni, Kopru, Novi Gorici, Slovenj Gradcu, Mariboru si je doslej ogledalo preko 100.000 ljudi. Med njimi so vodstva družbenopolitičnih organizacij in krajevnih skupnosti, občin, regij, člani štabov TO, komitejev za SLO in DS na vseh ravneh, družbenopolitični delavci iz organizacij združenega dela in krajevnih skupnosti, delavci pravosodnih organov, pripadniki narodne zaščite, aktivni in rezervni vojaške starešine, člani gasilskih društev, lovskih drušin, radioamaterskih društev, prosvetni delavci, (zlasti predavatelji družboslovnih predmetov - zgodovinarji, sociologi, filozofi, pravniki, politologi), dijaki srednjih šol in učenci zadnjih letnikov osnovnih šol, pa tudi delavci in krajanji, ki jih pritegnejo zgodovinske zanimivosti in delo varnostne službe.

KAJ BOMO NA RASTAVI VIDELI

Na rastavi bo prikazano pisano in slikovno gradivo o

- nastanku in razvoju organov za notranje zadeve
- varnostno obveščevalna služba OF, narodna zaščita, delo VDV, KNOJ
- sojenje vojnim zločincem
- sovražna dejavnost v času stalinističnega pritiska
- dejavnost varnostne službe pri odkrivanju in preprečevanju sovražnega delovanja iz tujine in znotraj države
- področja dela milice - opravljanje rednih nalog, varnost prometa, športna dejavnost,
- zatiranje kriminalitete s tehničnimi pripomočki, ki se uporabljajo v kriminalističnem laboratoriju

- družbena samozaščita s prikazom dela OZD VARNOST, avtonomno organizirano zavarovanje v NE Krško, varnostno-zaščitna dejavnost posameznih društev, zaščita pred požari in eksplozijami itd.

V posebnem delu bo prikazana operativna tehnika, saj bodo strokovnjaki pokazali rokovanje in uporabo tehničnih pripomočkov, ki jih organi za notranje zadeve uporabljajo pri odkrivanju in raziskovanju kaznivih dejanj.

V Novem mestu bo razstava v športni dvorani. Skupine se bodo oblikovale v občinah, od koder bo tudi skupni prevoz. Po razstavi bodo obiskovalce vodili usposobljeni vodniki, uporabo tehničnih pripomočkov pa bodo prikazali demonstratorji. (Razstava je te dni v Murski Soboti (21. 5. do 26. 5.) nato pa bo še v Celju (29. 5. do 7. 6.), v Krškem (10. 6. do 16. 6.), Trbovljah (7. 9. do 13. 9.) in Kranju (16. 9. do 23. 9.)

VEČ KOT 22 MILIJONOV NAS JE

Popis prebivalstva, ki so ga po vsej Jugoslaviji opravili v začetku aprila, je pokazal med drugim: vseh prebivalcev SFRJ je 22.352.000, od tega jih je v ožji Srbiji 5.666.000, v SAP Vojvodini 2.028.000 in v SAP Kosovu 1.586.000. V SR Hrvaški je 4.576.000 prebivalcev, v SR Bosni in Hercegovini 4.116.000, v SR Makedoniji 1.914.000 in v SR Sloveniji 1.884.000 prebivalcev.

ŽRTVE VINJENIH VOZNIKOV

Lani so od 6941 prometnih nezgod z mrtvimi ali s telesno poškodovanimi in 764 prometnih nezgod z večjo gmotno škodo povzročili 10,4 % nezgod vinjeni vozniki. Gotovostjo lahko trdimo, da je bilo med 559 mrtvimi in 3:39 hudo telesno poškodovanih ali lansko leto mnogo njihovih žrtev. V prometnih nezgodah je bilo 51.642.000 din gmotne škode.

Komet: podeljena državna odlikovanja

Zadnjega aprila smo v naši delovni organizaciji pripravili kratek kulturni program v počastitev praznika dela. Ob tej priložnosti so bila sedmim delavcem KOMETA podeljena tudi državna odlikovanja, ki so bila predvidena za izročitev že ob praznovanju 20-letnice obstoja naše delovne organizacije. Podelitvi sta prisostvovala tudi sekretar občinskega sindikalnega sveta Martin Štublar in predsednik metliške občinske skupnosti Franc Vrvišar, ki je odlikovanja tudi izročil.

Odlikovanja so prejeli: LJUBICA CVITKOVIČ je odlikovana z medaljo dela. V Kometu je zaposlena petnajst let. Je marljiva in vestna delavka ter uživa ugled med delavci, kar dokazuje tudi to, da je bila več mandatnih dob član delav-

skega sveta in izvršnega odbora OOOZSS. V svojem delovnem okolju krepi vezi bratstva in enotnosti, saj imamo v naši delovni organizaciji zastopane delavce vseh narodnosti.

AVGUŠTIN GUŠTIN je v Kometu zaposlen že enajst let. Je dober strokovnjak mehanične stroke in opravlja dela in naloge vodje vzdrževanja. S svojo prizadevnostjo in sposobnostjo je privarčeval veliko materialnih sredstev. Tudi v samoupravnih delovnih skupinah je aktiven in si prizadeva za razvoj samoupravnih odnosov v podjetju. Odlikovan je z medaljo dela.

MARIJA PETRIC, odlikovana z medaljo dela, je v Kometu že trinajst let. Kot tekstilni strokovnjak je opravljala vrsto odgovornih nalog, ždaj pa že nekaj let vodi tehnični sektor. Aktivno dela v samoupravnih organih, sindikalni organizaciji in ima pozitiven odnos do samoupravljanja, zaradi česar je cenjena v okolju, kjer dela in živi.

MARTINA SCHWEIGER je v Kometu že šestnajst let. Ves čas je aktivno vključena v delovanje samoupravnih organov. Več mandatnih dob je bila čla-

Drobne zanimivosti

v Beli krajini blizu deset slikarjev, ki bodo upodabljali lepote dežele ob Kolpi. Nekaj tu nastalih del bodo pustili organizatorju. Umetnine bodo prišle prav, saj ureja Belokranjski muzej v gradu razstavni paviljon. Preko slikarske kolonije bo dobivalo krajanstvo tudi boljši vpogled v likovno umetnost in pričakovati je, da bodo iz gostinskih lokalov v kratkem izginile kičaste slike. Če hočete, tudi v hotelu Bela krajina.

Grajsko dvorišče je kot nalašč za poletne kulturne prireditve, ki jih Zveza kulturnih organizacij načrtuje že za letos. Vendar bo treba še prej nekaj narediti: namreč urediti bo treba tla na dvorišču, ne bi pa bilo odveč, če bi prebarvali tudi stene gradu. Belokranjski muzej za to nima denarja, zato bi morali odgovorni stakniti glave, poiskati denar in se lotiti dela. Dinarčki, naloženi v ta dela, ki bili pametno porabljeni.

Sekstet Vitis je nastopil 22. maja 1981 na zaključni prireditvi radia Ljubljana 'Kar znaš, to veljaš.' Finalna oddaja je bila

v Grosupljem, nastop na njej pa nemalo priznanje sekstetu, ki ga uspešno vodi Branko Herak. Zapišimo, da so nastopili na zaključni oddaji le najboljši posamezniki in skupine iz Slovenije, ki so jih izbrali poslušalci in strokovnjaki z vseh letošnjih radijskih oddaj 'Kar znaš, to veljaš'. No, po radiu bo slišati tudi Metliški mešani pevski zbor Beti, ki je zapel štiri pesmi na javni radijski oddaji 'Koncert iz naših krajev.' Posnetek bo na sporedu septembra, zbor pa vodi France Milek, pevovodja iz Črnomlja.

Metliški mešani pevski zbor Beti je bil ob koncu maja na tridnevem izletu na Madžarskem. Izlet je nagrada prizadevnim pevcem in pevkam za triletno delo ter za številne nastope, ki jih je imel v občini in izven nje. Pa tudi spodbuda za naprej.

19. junija bo v Metliki del ljubljanske 'Ohceti', in sicer prevoz nevestine bale (škrinje). V Metliki bodo vsi pari, naslednji dan pa se bodo poročili v Ljubljani. Glavno dogajanje bo v petek popoldne na Trgu svobode, del 'zadeve' pa se bo odigral tudi na Jugorju, v vinski kleti, v metliškem hotelu in na Veselici. Od domačih skupin bodo nastopili: Metliška mestna godba, tamburaši in folklor

nica delavskega sveta. Bila je tudi članica izvršnega odbora OOOZSS. S svojim tovariškim odnosom do delavcev in vestnim odnosom do dela si je pridobila ugled med sodelavci. Odlikovana je z medaljo dela.

DOBRILA TANCIK je prejela Red dela s srebrnim vencem. V Kometu je zaposlena enajst let. V naši delovni organizaciji, kot tudi v prejšnjih, je aktivno delovala na družbenopolitičnem in samoupravnem področju. Dve leti je bila sekretar OOOZKS in dve mandatni dobi predsednik samoupravne delavske kontrole. Že dvajset let aktivno sodeluje pri delu humanitarne organizacije RK v Metliki.

ALBINA TOŠESKA je v Kometu zaposlena štirinajst let. Poleg vestnega in tovariškega odnosa do dela in delavcev je izredno aktivna družbenopolitična delavka. Bila je predsednik OOOZKS, tri mandatne dobe sekretar OOOZKS, član izvršnega odbora OOOZSS. V širšem družbenopolitičnem delovanju je bila več mandatnih dob član OK ZKS Metlika. Eno mandatno dobo je bila tudi član CK ZKS, od koder so jo dvakrat delegirali kot svojega delegata na VII.

in VIII. Kongresu ZKS. Aktivno deluje tudi v drugih družbenopolitičnih organizacijah. Zaradi dolgoletnega aktivnega delovanja ji je bila zaupana dolžnost, da sedaj opravlja zahtevno politično funkcijo predsednika občinske SZDL. Za svoje delo je prejela Red dela s srebrnim vencem.

ANTON MUC je odlikovan z Redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. V Kometu je zaposlen od njegovega začetka na najbolj odgovornih delih in nalogah. Ima veliko zaslug za uspešen razvoj Kometu, ki je v 20-letih obstoja zrasel iz majhne invalidske delavnice z dvajsetimi delavci v sodobno opremljen in visoko produktiven 440 članski kolektiv. Je družbenopolitično aktiven tako v Kometu kot v širši skupnosti. Aktivno se bori za dosledno izvajanje sprejetih dokumentov in zakonov, kakor tudi za razvoj samoupravnih odnosov.

Vsem delavcem, odlikovanim s tako visokimi odličji, iskreno čestitamo. Prepričani smo, da bodo tudi v bodoče aktivno prispevali k razvoju naše delovne organizacije in k nadaljnji graditvi samoupravnega socialističnega sistema. M. Ž.

društva Ivan Navratil in sekretet Vitis. Organizator prireditve v Metliki sta Turistično društvo in Zveza kulturnih organizacij, pokrovitelj pa občinska skupščina. Bodite med gledalci tudi vi. Še to: iz črnomajlske občine bodo nastopile naslednje folklorne skupine: Semiška ohcet, Folklorna skupina Stari trg, Folklorna skupina Zeleni Jurij iz Črnomlja, Folklorna skupina Vinica, tako da bo v Metliki 19. junija preko sto petdeset narodnih noš. Veliko, ni kaj!

Krajani Gribelj se pospešeno pripravljajo na 4. srečanje obkolpskih pevskih zborov, ki bo 28. junija v Gribljah. K sodelovanju so povabili blizu petnajst obkolpskih pevskih zborov. Seveda med njimi ne bo manjkal Metliški mešani pevski zbor Beti, sodeloval pa bo tudi sekretet Vitis. Že zdaj Gribelji prodajajo majice z emblemom srečanja. Za lepo majico je treba odšteti sto dinarjev, kar ni pretirano veliko. Vsak čas bodo na svetlem tudi značke, tretje po vrsti. Da bo 28. junija poskrbljeno za dobro petje, za jedačo in pijačo, ni treba posebej zapisati. Torej: vabljeni!

Nič manj zanimivo in razburljivo ne bo v Gribljah 25.

julija, ko bo na tamkajšnjem kopališču Noč na Kolpi. Zaenkrat vam zaupajmo le to, da bodo igrali za ples Dobri znanci z Bracom Krenom, sto dvajset odstotno pa bo prišel tudi Martin Sagner – Dudek. Organizatorji se prav te dni dogovarjajo za nastop, še z Vinkom Šimkom – Jako Šraufcigerjem, s Tatjano Dremelj in tako naprej.

Letošnja Noč na Kolpi bo najboljše organizirana doslej, zato pričakujejo pripravljavci rekordno število obiskovalcev.

V soboto, 16. maja, je bila Beti na nogah, saj smo imeli akcijo Nič nas ne sme presenetiti. Tulila je sirena, Beti so preletavala sovražna letala, civilno prebivalstvo je steklo v zaklonišča, ekipe civilne zaščite, SLO, Rdečega križa in gasilci pa so opravili po končani nevarnosti potrebne naloge, da bi bil udarec čim manjši. Organizacija je bila dobra, udeleženci akcije dobro izurjeni in pripravljeni.

Pokazalo se je, da bi naletel na trd oreh vsakdo, ki bi hotel poseči po naši družbeni lastnini, tisti, ki bi hotel ogroziti naše delovne ljudi. Pred vhodnimi vrati v prostore poklicne šole se je pojavil napis: „Tujega nočemo, svojega ne damo.“

Leto proti neskladjem

„Invalidnost je pogojena predvsem z odnosom med prizadetim posameznikom in njegovim okoljem.“ To poudarja resolucija Generalne skupščine Združenih narodov iz leta 1976, ko je najvišja mednarodna organizacija proglasila letošnje leto za MEDNARODNO LETO INVALIDOV.

Kaj to z drugimi besedami pomeni? Tudi to, da mi sami s svojim odnosom določamo sočloveku višino njegove invalidnosti. Lahko povzročimo, da dela in živi normalno, kot drugi člani družbe ali pa mu po drugi plati njegovo hibo še povečamo s tem, da mu to sožitje onemogočamo.

Skupina strokovnjakov pri OZN je pred kratkim izdala publikacijo Mednarodnega klasifikacija okvar, prizadetosti in invalidnosti. Iz publikacije je razvidno, da se smatra kot

- okvara: izguba prihološke ali anatomske funkcije,
- prizadetost: omejitev ali nesposobnost za opravljanje dejavnosti kot posledice okvare, in kot
- invalidnost: višina nezmožnosti za opravljanje dejavnosti, i bi bila normalna za določeno osebo glede na spol, starost ter socialne in kulturne dejavnike.

Leto invalidov naj bi, tako kot že prej leto otroka, z enotno akcijo po vsem svetu pokazalo na neskladja, ki vladajo v odnosu družbe in posameznikov do invalidnih oseb. Razgrnilo naj bi tudi težave, ki jih imajo nekatere dežele, ki zaradi revščine ne morejo reševati številnih odprtih vprašanj svojih invalidov. Kot na mnogih drugih področjih morajo tudi na tem področju razvite države s finančno in strokovno pomočjo nerazvitim omogočiti, da se bodo posledice invalidnosti tudi v nerazvitih državah zmanjšale tako, da bodo invalidne osebe postale enakoveren član družbe.

Seveda pa problem odnosa do invalidnih oseb še zdaleč ni samo materialnega značaja, ampak tudi socialnih razmer v neki družbi. Res je, da so vzroki in načini invalidnosti v različnih deželah sveta, odvisno predvsem od razvitosti in življenjske ravni, zelo različni. Enak pa bi moral biti povsod odnos do invalidnih oseb in enake bi morale biti možnosti invalidov, da tako kot ostali člani družbe opravljajo odgovorna in smiselna dela.

Zadnja desetletja se prav v razvitih industrijskih državah pojavlja nova vrsta invalidnosti, ki kaže na to, kako nehumano je zgrajen industrijski sistem, ki ob tekočem traku zahteva od delavca vedno hitrejši tempo in čedalje večjo produktivnost ob vedno ožjem obsegu del in kretenj. Industrija ob takem tempu izloča polinvalidne, ki so že pri petdesetih letih izrabljeni in ne vzdržijo več take naglice dela, s tem pa tudi ne dosegajo tistih uspehov, ki jih od njih zahtevajo. Zato je mednarodno leto invalidov usmerjeno ne samo v uveljavljanje in uvrščanje invalidov v proizvodnjo in druga, družbeno pomembna opravila, ampak tudi za to, da bi povečali stopnjo humanosti tudi v teh medsebojnih odnosih. Iz človekovega delovnega in življenjskega okolja naj bi čimprej in v čimvečji meri odstranili vsa tista škodljiva področja, ki človeško invalidnost, bodisi telesno ali duševno, tudi povzročajo.

N. S.

ŠE VELIKO DELA – Igrišče ob delovni organizaciji je asfaltirano. To je bilo narejeno v soboto, 25. aprila 1981. Urediti bo treba še marsikaj, za kar bo potrebnih dodatnih 400.000 dinarjev. Veliko dela pa bodo opravili mladi tudi prostovoljno: uredili bodo okolico, zasejali travo in podobno. Igrišča pri Beti so velika pridobitev za vso Metliko.

Prepozno rojeni

Živimo v družbi, za katero lahko trdimo, da omogoča vsakemu posamezniku, da se usmeri na katero koli področje aktivnosti in ima zato možnost, da prispeva poln doprinos za razvoj sredine, v kateri dela in živi. Seveda je odvisno od vsakega posameznika ali bo izkoristil ponujeno in zagotovljeno možnost. V vsakem od nas je prisotna želja, da smo družbeno aktivni. Vprašanje je samo odločnost in borbenost v nekaterih situacijah: ali bomo izkoristili dano možnost kreativnega odnosa do družbe in družbenih tokov.

Pogosto govorimo o zastopnosti mladih v samoupravnih in vodilnih družbeno-političnih organih. Pojavljajo se vedno iste ugotovitve, da je mladih premalo. Tako govorimo o raznih komisijah, svetih, predsedništvih itd., v katerih je premalo mladih. Na sestankih redno govorimo o tem, da se mora stanje popraviti. No, naprej od besed ne gremo. Vse ostaja po starem. Čakamo, da se bo kdo drug, ne mi sami, lotil naštetih težav.

Že prevečkrat smo ugotavljali, da mladinska organizacija ostaja ob strani in lahko bi dobili vtis, da ji je vseeno, ali je na takih mestih sploh prisoten kakšen mladenec. Vsa čast izjemam. Problem ni samo mladinska organizacija, manjši del odgovornosti nosijo tudi tisti, ki predlagajo in volijo. Vsi vemo, da so nosilci volilnih priprav opredeljeni v ustavi, volilnem zakonu ter statutih SZDL in zvezi sindikatov. Samo opredeljeni nosilci lahko zagotovijo javnost, demokratičnost, pa tudi nadzor v volilnih opravilih. Torej, lahko rečemo, da imajo ustavna pooblastila organizatorjev volilnih priprav in volitev — družbeno politične organizacije (ZK, SZDL, ZSMS, ZB, ZS).

Na žalost kaže, da v nekaterih sredinah še vedno obstaja mišljenje, da nekdo ne more zavestno in dobro opravljati zaupane dolžnosti zato, ker je mlad. Kako tako mišljenje vpliva na mlade, ne bi govoril.

Zaključek se ponuja sam. Na eni strani je mladinska organizacija zainteresirana, da se poveča število mladincev v raznih organih in komisijah, po drugi strani pa

ne naredi ničesar, da bi se to zgodilo. Še slabše, sploh ne reagira, ko mladenec ni izbran samo zaradi tega, ker se je rodil prepozno!

Ali je potem čudno, da se razmere ne spremenijo? Nam bodo pomagale — dobre vile. Njih na žalost ali nšrečo ni.

Sami se moramo boriti za to, da se bodo razmere popravile, sicer sta samo dve možnosti — ali prekinimo z večnimi diskusijami o tem problemu, ali pa storimo kaj konkretnega. Zavzemimo se za naše kandidate!

ŽELJKO BAHORIČ

Jok je zdravilo

Najnovije medicinske raziskave kažejo, da je eden od osnovnih razlogov, zaradi katerega ženske (v poprečju) dlje živijo kot moški, v tem, ker lahko z jokom opravijo telesne in duševne napetosti. Trditve mnogih zdravnikov so, da nekaj minut joka lahko popolnoma „izprazni“ napetost živčnega sistema. Številne raziskave na področju fiziologije solz in joka označujejo solze kot zelo važno in koristno zdravilo.

V primerih živčnih kriz, ki jih v današnjem času ni malo (priložnosti za izvoz), zdravniki zasledujejo naslednje pojave: povišan pulz, srce ustvarja potrebo v prsni votlini, prihaja do krčev v prebavnem sistemu, rado nam primanjkuje zraka in podobno. Prepogostokrat postanemo blede kot sveča, ravno tako hitro gorimo ipd.

Vsi ti znaki v kratkem času izginejo, če se spustimo v jok, ker solzne žleze delujejo kot „ventili“, ki vzpostavijo ravnotežje v živčnem sistemu. Trditve, da bi moški dlje živeli, če bi pogostejše jokali, ali to vsaj poskusili, lahko potrdimo s tem: moški enako trpijo kot ženske, vendar to težje prenašajo, ker se ne osvobajajo notranjega pritiska z jokom in klepetanjem. Zaradi vseh teh vzrokov pride večkrat do tako imenovane „menežerske“ bolezni. Popolnoma neosnovano je mišljenje, da solze ustvarjajo gube in da se zaradi njih ostari.

Torej, jok pomeni podaljšano življenje, vendar ni rešitev za hude pretrese v nevihtah življenja in dela.

Vseeno pa je dobro vedeti, da jok v nekaterih primerih prihaja kot zelo učinkovito zdravilo in se ni potrebno vzdrževati iskrenih solza. Moški, kar korajžno v jok, toda vseeno ne pred ženami!

Žakanje dobilo plaketo

V TOZD Žakanje se število zaposlenih še vedno povečuje. Že nekaj mesecev dela druga izmena, vendar le s polovično zmogljivostjo, ker še vedno primanjkuje šivilj. Delamo otroški program za domače tržišče ter več artiklov za izvoz. Tako smo izdelali prejšnji mesec za Libijo dvanajst tisoč trenirk, petnajst tisoč majic ter devet tisoč kompletov.

Ta mesec bomo delali „John“ posel za nemško firmo Schober, kjer bomo morali še posebej paziti na kakovost. Plan v tem mesecu je precej obsežen, zato si bo potreba pomagati z nadurami.

TOZD Žakanje ima zaposlene v glavnem nove delavke, ki potrebujejo precej časa, da dosežemo normo. Delavka, ki se zaposli, mora imeti veliko volje

do dela. Žal pa so to največkrat mlada dekleta, ki tega nimajo.

Še vedno pa imamo v Žakanju probleme s prevozi osnovnega in pomožnega materiala. Potrebovali bi lastni prevoz. Zgodi se, da pride v proizvodnji tudi do zastojev, ker ni pravočasno dostavljen material.

Ob prazniku občine Ozalj, 9. maja, je dobila TOZD Žakanje najvišje priznanje: plaketo občine Ozalj. Lepo priznanje.

HVALA ZA SOLIDARNOST

Sodelavkam v TOZD konfekcija Žakanje se najlepše zahvaljujem za denarno pomoč, ki sem jo prejela ob nesreči, ki je zadela mojo družino.

Ljubica Ivičič

PRIZNANJA PODELJENA — 25. aprila je bila v kulturnem domu Edvarda Kardelja akademija, posvečena 40-letnici ustanovitve OF ter 40-letnici vstaje slovenskega ljudstva. Ob tej priložnosti so podelili dve državni priznanji, priznanja OF ter nagrade za najboljše šolske naloge, pisane na temo jubilejev. Priložnostni govor je imela Albina Tošeska, predsednica občinske konference SZDL, priznanje OF pa je med drugimi prejel tudi Franc Kočevar, glavni direktor delovne organizacije Komet, iz Beti pa Jože Gerksič. Po podelitvi je imel Metliški mešani pevski zbor Beti celovečerni koncert, ki je lepo uspel. Dirigent France Milek je bil ob koncu zadovoljen. V kulturnem programu so sodelovali tudi recitatorji osnovne šole Metlika. (Foto: Janez Žele)

Tokrat smo kot prilogo Vezilu natisnili dva samoupravna sporazuma, oziroma osnutka samoupravnih sporazumov. Prvi govori o enotnih osnovah in merilih za ugotavljanje celotnega prihodka in razporejanje skupnega prihodka in dohodka tozd v delovni organizaciji Beti (Metlika), drugi pa o skupnih osnovah in merilih za razporejanje čistega dohodka ter delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.

OSNUTEK

Na pogladi 68. člena zakona o združenem delu so delavci TOZD: Kodranke, Metraže, Konfekcije Metlika, Konfekcije Črnomelj, Konfekcije Mirna peč, Konfekcije Dobova in Konfekcije Žakanje združene v delovno organizacijo „BETI“ Metlika na zborih delavcev od do 1981

Samoupravni sporazum

O ENOTNIH IN RAZPOREJANJE OSNOVAH IN MERILIH SKUPNEGA PRIHODKA ZA UGOTAVLJANJE CELOTNEGA PRIHODKA IN DOHODKA TOZD V DO „BETI“ METLIKA

1. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

S tem sporazumom se določajo enotne osnove in merila za ugotavljanje celotnega prihodka in razporejanje skupnega prihodka in dohodka, ustvarjenega v proizvodnji skupnega proizvodnega programa preje, metraže in konfekcije.

Enotne osnove in merila določamo na podlagi interno dogovorjenih cen.

2. člen

Za skupni prihodek štejemo realizacijo proizvodov t. j. vrednost prodaje izdelkov, ki so se proizvajali v dveh ali več temeljnih organizacijah.

3. člen

Temeljna organizacija pridobi svoj celotni prihodek na dva načina, in sicer:

1. Neposredno s prodajo proizvodov ali storitev na domačem in tujem trgu, ki so rezultat lastnega proizvodnega procesa in
2. Posredno z udeležbo v skupnem prihodu, ki je rezultat prodaje skupnega proizvoda ali storitev več TOZD na domačem in tujem tržišču.

4. člen

Kot neposreden celotni prihodek TOZD, opredeljen pod prvo točko 3. člena tega sporazuma, upoštevamo naslednje proizvode po programih in TOZD:

1. TOZD Kodranka in volna – prodaja preje in volne ter storitev teksturiranja in previjanja vsem kupcem izven DO Beti.
2. TOZD Metraža – prodaja metražnega pletiva iz neteksturirane preje ter storitev pletenja in barvanja vsem kupcem izven DO Beti.
3. TOZD Konfekcija – prodaja konfekcijskih izdelkov iz kupljenega pletiva od dobaviteljev izven DO Beti ter prodaja storitev konfekcioniranja.

5. člen

Dinarski in devizni prilivi neposrednega celotnega prihodka TOZD se tekoče knjizijo na Ž. R. TOZD, ki je nosilec prodaje.

6. člen

Kot posredni celotni prihodek TOZD (iz skupnega prihodka), opredeljen pod drugo točko 3. člena tega sporazuma, upoštevamo naslednje proizvode po programih in TOZD:

1. TOZD Kodranka in volna – nima prodaje skupnega proizvoda
2. TOZD Metraža – eksternoprodaja metražnega pletiva iz preje, ki je bila teksturirana v TOZD Kodranka
3. TOZD Konfekcija – prodaja konfekcijskih izdelkov iz preje teksturirane v Kodranki in spletene v Metraži ter konfekcijskih izdelkov iz kupljene preje spletene v Metraži.

7. člen

Dinarski in devizni prilivi posrednega skupnega prihodka se knjizijo na skupni Ž. R. in enkrat mesečno razknjižijo na Ž. R. temeljnih organizacij, ki so sodelovale v proizvodnem procesu.

8. člen

Temeljna organizacija pridobiva neposredni celotni prihodek iz eksterne realizacije, posredni celotni prihodek preko skupnega prihodka pa z interno realizacijo.

- pod eksterno realizacijo pojmuje prodajo izven DO Beti,
- pod interno realizacijo pa pojmuje prodajo (pretok blaga) med temeljnimi organizacijami znotraj DO Beti.

9. člen

Finančni tokovi pri eksterni realizaciji se vršijo po variabilnih stroških in pokritju, pri interni realizaciji pa smo po pokritju.

II. FORMIRANJE CEN – merila za delitev

9. člen

Standardi za formiranje eksternih in internih cen so planske kalkulacije. V planski kalkulaciji so opredeljeni normativi potroškov živega in minulega dela za vsak proizvod posebej na vsaki fazi proizvodnega procesa v vseh TOZD in DSSS.

10. člen

Vrednotenje in obračun stroškov v proizvodnji se vrši po direkt-costing metodi. Po tej metodi so opredeljeni skupni stroški na fiksne in variabilne.

- Pod variabilne stroške štejemo stroške osnovnega in pomožnega materiala.
- Pod fiksne stroške pa štejemo vse ostale stroške proizvodnje, kot so: osebni dohodki, zakonske obveznosti, pogodbene obveznosti, materialno-fiksni stroški in amortizacija.

11. člen

Po variabilnih stroških se po enotnem knjigovodstvu vodijo zaloge po vseh fazah z enako ceno ne glede na stopnjo dodelave in ne glede na to, v kateri TOZD je zaloga. Vse fiksne stroške pokrivamo s tekočimi mesečnimi prilivi, zato so izvzeti iz vrednotenja zalog.

12. člen

Ceno variabilnih stroškov dobimo tako, da fizične potroške osnovnega in pomožnega materiala po tehničnih normativih pomnožimo s plansko ceno materiala. Plansko ceno materiala določa dvakrat letno nabavna služba na osnovi analize nabavnega trga, potrjuje jo pa odbor za gospodarjenje.

Ceno fiksnih stroškov za proizvod dobimo tako, da tehnični normativ planskega časa izdelave pomnožimo z vrednostjo osebne dohodka na minuto in vrednostjo amortizacije na minuto. Na to osnovo pa dodamo določen % režijskih stroškov. Normative dvakrat letno preverja komisija, ki jo sestavljajo obratni tehnologi: Kodranke, Metraže in Konfekcije ter vodja GPS. Cena dela osebnih dohodkov, amortizacije in vseh drugih režijskih stroškov izvira iz letnega gospodarskega načrta, ki ga enkrat letno sprejemajo delavci na zborih.

13. člen

Seštevek variabilnih in fiksnih stroškov proizvoda, opredeljenih v prejšnjem členu tega sporazuma, imenujemo polno lastno ceno proizvoda. Prodajno ceno proizvoda pa dobimo tako, da k lastni ceni proizvoda prištejemo določen znesek planske akumulacije. Prodajna cena je lahko zaradi različnih tržnih razmer tudi nižja od polne lastne cene, vendar ne sme biti nižja od variabilnih stroškov in neposrednih osebnih dohodkov. Ako tega spodnjega limita ni možno doseči, se neha s proizvodnjo.

Politiko prodajnih cen in postopke formiranja določa poseben „Pravilnik o merilih za oblikovanje prodajnih cen in storitev“.

III. RAZMERJA MED TEMELJNIMI ORGANIZACIJAMI PRI USTVARJANJU SKUPNEGA PRIHODKA

14. člen

Za uresničevanje načel pravičnih medsebojnih dohodkovnih odnosov med temeljnimi organizacijami v duhu zakona o združenem delu smo se podpisnice sporazumele, da bomo s tem sporazumom urejali naslednja merila za:

- razmerja med temeljnimi organizacijami pri ustvarjanju skupnega prihodka
- ugotavljanje in razporejanje skupnega prihodka DO in programa
- ugotavljanje celotnega prihodka TOZD
- ugotavljanje in razporejanje dohodka
- usklajevanje plana za proizvodnjo skupnega proizvoda

15. člen

Razmerja med temeljnimi organizacijami pri ustvarjanju skupnega prihodka temeljijo na načelu ekonomskega položaja, da vsaka TOZD iz skupnega programa pridobi za enako del tudi enako plačilo.

Positivne in negativne posledice tržnih nihanj trpijo vse udeležence pri skupnem proizvodu enako. Večji ali manjši delež od planskega pri delitvi skupnega prihodka pridobi TOZD samo na osnovi povečane ali zmanjšane produktivnosti dela od planirane.

16. člen

Proizvodni programi temeljnih organizacij izvirajo iz prodajnih programov preje metraže in konfekcije, ki se formirajo na osnovi tržnih raziskav, kreacije novih proizvodov in razpoložljivih proizvodnih kapacitet. Izhodišče pri izboru proizvodnega programa je maksimiranje skupnega dohodka delovne organizacije.

17. člen

Izhajajoč iz osnove 16. člena je TOZD dolžna samoupravno sprejeti tisti proizvodni program, ki bo prinesel najboljši ekonomski učinek skupnega proizvoda DO ne glede na priložnostni izpad učinka lastnega neposrednega proizvoda TOZD.

18. člen

Proizvodne in trajnejše dohodkovne povezave TOZD z drugimi TOZD izven DO Beti na podlagi združenega dela in sredstev se bodo urejale s posebnim samoupravnim sporazumom in dolgoročnimi pogodbami.

V primeru takih povezav se bodo temeljne organizacije sporazumevale o cenah, pri tem pa bodo upoštevale trajnejše gibanje cen na trgu in svoje dolgoročne interese.

19. člen

Delitev dela v proizvodnji skupnih izdelkov, plan prihodkov, odhodkov in finančni rezultati TOZD se vsako leto določajo s skupnim gospodarskim načrtom.

20. člen

Ekonomski položaj delavca v posameznih TOZD (osebni dohodki in skladi skupne porabe) se ne menja, ako se z letnim gospodarskim načrtom postavlja višji ali nižji plan dohodka na delavca, ki je rezultat izbora programa ali tržnih razmer.

Ekonomski položaj delavca pa se menja, ako je doseženi dohodek na delavca višji ali nižji od planiranega in ako TOZD v primerjavi z drugimi TOZD znotraj DO relativno zvišuje ali zmanjšuje fizično produktivnost dela.

IV. UGOTAVLJANJE IN RAZPOREJANJE SKUPNEGA PRIHODKA

21. člen

V vertikalnem proizvodnem procesu med TOZD Kodranka, TOZD Metraža in skupnostjo konfekcijskih TOZD veljajo takšni

dohodkovni odnosi, da je prodajalec tista TOZD, ki izdobi skupni proizvod kupcu izven DO Beti, ona nosi variabilne stroške in je tudi obvezna poravnati vse obveznosti do dobaviteljev materiala. Druge TOZD, ki so sodelovale v procesu proizvodnje skupnega proizvoda, pa si obračunajo samo usluge svojega dela. Pod usluge dela upoštevamo planske fiksne stroške proizvoda in minimalno akumulacijo.

22. člen

Z ozirom na vrednotenje zalog po variabilnih stroških imamo v informacijskem sistemu obračuna proizvodnje in prodaje vse kalkulacijske vrednosti izražene z vrednostjo variabilnih stroškov in z vrednostjo pokritja. V pokritju so fiksni stroški in akumulacija, v variabilnih pa direktni materialni stroški.

23. člen

Tekoči prihodki: iz prodaje preje in volne se registrirajo kot prihodek TOZDKodranka, iz prodaje metražnega blaga se registrirajo kot prihodek TOZD Metraža in iz prodaje konfekcijskih izdelkov se registrirajo kot prihodek skupnosti konfekcijskih TOZD. Prihodki so razmejeni na variabilne stroške in pokritje. Z variabilno vrednostjo pokrivamo stroške materiala, s pokritjem pa tekoče fiksne stroške v svoji TOZD in v drugih TOZD, ki so sodelovale v proizvodnem procesu skupnega proizvoda.

24. člen

Odvajanje pokritja za plačilo fiksnih stroškov oziroma uslug proizvodnje drugim TOZD, ki so sodelovale v proizvodnji skupnega proizvoda, registriramo kot interno realizacijo. Eksterna realizacija ali prihodki iz prodaje plus oziroma minus interna realizacija je celotni prihodek TOZD.

25. člen

TOZD Kodranka pridobiva interno realizacijo pokritja od TOZD Metraže. TOZD Metraža pridobiva interno realizacijo od skupnosti konfekcijskih TOZD in daje interno realizacijo pokritja TOZD Kodranki.

Skupnost konfekcijskih TOZD daje interno realizacijo pokritja TOZD Metraži.

26. člen

Interna realizacija po določilih 25. člena tega sporazuma pomeni tekočo delitev skupnega prihodka. Obračunsko obdobje je mesec dni. Iz tekočih mesečnih prihodkov od eksterne prodaje TOZD poravnava z interno realizacijo obveznosti drugim TOZD za tekočo mesečno proizvodnjo. Ker so različni mesečni – fizični proizvodni pretoki med TOZD od blagovnih pretokov v prodaji, prihaja od nihanja zalog in neenakosti eksterne in interne realizacije.

Zaradi stalnosti fiksnih stroškov in sezonskega nihanja prihodkov iz eksterne in interne realizacije imamo različne stopnje akumulacije po mesecih in TOZD, kar je tudi dinamično splanirano v gospodarskem načrtu.

27. člen

Interna realizacija je enakomerna, eksterna prodaja pa sezonska, zato prihaja do časovnih zamikov med obračunano interno realizacijo in fakturirano eksterno realizacijo. Ker je osnova za delitev skupnega prihodka plačana eksterna realizacija, se izvrši vsakomesečna pozitivna ali negativna korektura obračunane interne realizacije po naslednji formuli:

skupni prihodek – (proizv. 1. progr. x p. cena) + (proiz. 2. progr. x P. c.)

po plačani realizaciji + (proizv. 3. progr. x p. cena)

Skupni prihodek in proizvodnja po programih se nanaša na isto časovno obdobje. Sezonska nihanja med prodajo in proizvodnjo različno po mesecih in TOZD se med letom izravnavajo, ako je začetna zaloga enaka končni zalogi.

28. člen

Temeljne organizacije se sporazumejo, da bodo združevale obratna sredstva in med letom brezobrestno posojale likvidna sredstva za financiranje zalog skupnega programa, ne glede na kateri lokaciji se zaloge povečujejo oz. znižujejo zaradi sezonskih nihanj med proizvodnjo in prodajo.

Mesečno in kvartalno nihanje potrebnih obratnih sredstev iz naslova zalog ne vpliva na periodični poslovni rezultat TOZD, ker je to skupni riziko tekočega poslovanja. Na koncu leta pa se izvrši obračun poprečne vezave obratnih sredstev in se na tej osnovi porazdelijo pogodbene obveznosti, tudi cena domačega kapitala se

ovrednoti po poprečni ceni kratkoročnih kreditov za obratna sredstva in pozitivni oz. negativni odkloni pri angažiranju obratnih sredstev vplivajo na poračun skupnega prihodka.

29. člen

Temeljne organizacije v faznem procesu pridobivajo neposredno svoj celotni prihodek iz realizacije proizvodov, ki so jih same proizvedle brez sodelovanja drugih TOZD. V tem primeru avtonomno nosijo celotni pozitivni in negativni tržni riziko.

Temeljne organizacije se sporazumejo, da bodo dohodek, ki je rezultat izjemnih tržnih ugodnosti, namensko razporejale v poslovni in rezervni sklad.

Temeljne organizacije, ki po določilih 1. odstavka tega člena zaradi neugodnih tržnih razmer zaidejo v izgubo, ki se je s spremembo proizvodnega programa ni dalo preprečiti, bodo od drugih TOZD interno najele sanacijski kredit, ki ga bodo vrnila najkasneje v dveh letih. Ako se po tem času stanje ne sanira, se pristopi k pripojitvi TOZD k drugi rentabilnejši TOZD v okviru DO.

30.

Temeljne organizacije, ki sodelujejo v proizvodnji skupnega proizvoda in participirajo v skupnem prihodu, se sporazumejo, da bodo za plansko ceno vrednosti obračunske proizvodnje uporabljale tržne cene teksturiranja, pletenja, barvanja in konfencioniranja. To pomeni, da bodo v interni realizaciji obračunavale svoje delo po enaki ceni, kot jim ga priznava poprečni domači in inozemski kupec.

Ako na tržišču ne obstaja možnost primerjanja lastne cene s prodajno ceno na določni fazi proizvodnega procesa, se jemlje za obračunsko ceno delitve skupnega prihodka lastna cena, ki pa jo morajo sprejeti in potrditi druge udeleženske v skupnem prihodu. Potrditev lastne cene pomeni tudi znižanje ali zvišanje kalkulacijske vrednosti.

31. člen

Temeljne organizacije konfekcij: Metlika, Črnomelj, Mirna peč, Dobova in Žakanje se sporazumejo, da bodo na tržišču enotno nastopale preko skupnosti konfekcijskih TOZD.

Proizvodni in prodajni program si bodo med seboj razdelile po tehničnem optimumu, kar pomeni tehnično specializacijo programa v smislu maksimalne produktivnosti dela, ne glede na tržno donosnost specializiranih programov.

32. člen

Delitev skupnega prihodka za konfekcijske temeljne organizacije se izvede po dvostopenjskem načinu.

1. Najprej skupnost konfekcijskega programa ugotovi neposredne konfekcijske prihodke in svojo udeležbo v skupnem prihodu s temeljnima organizacijama Kodranke in Metraže.
2. Neposredne in posredne (skupne) prihodke konfekcijske skupnosti seštejemo in razdelimo na konfekcijske temeljne organizacije po proizvedenih minutah.

33. člen

Skupni prihodek konfekcijskega programa po točki 2. prejšnjega člena si konfekcijske temeljne organizacije med seboj razdelijo po naslednji formuli:

$$\text{prihodek konfekcijskega programa} = (P. \text{ TOZD}_1 \times \text{cena}_1) + (P. \text{ TOZD}_2 \times \text{c}_2) + (P. \text{ TOZD}_3 \times \text{C}_3) + (P. \text{ TOZD}_4 \times \text{C}_4) + (P. \text{ TOZD}_5 \times \text{C}_5)$$

P. = proizvodnja v minutah

C = cena/minuta posamezne TOZD

TOZD: 1 = Metlika, 2 = Črnomelj, 3 = Mirna peč, 4 = Dobova, 5 = Žakanje

34. člen

Cena dela za minuto konfekcijske temeljne organizacije se izračuna tako, da se letni fiksni stroški TOZD razdelijo na planirani letni fond minut TOZD. Poprečna cena dela za minuto konfekcijskega programa pa se izračuna tako, da se letni fiksni stroški vseh konfekcijskih TOZD razdelijo z letnimi planskimi minutami vseh konfekcijskih TOZD.

Udeležbo v skupnem prihodu si temeljna organizacija obračunava po srednji vrednosti cene/minute med lastno ceno ugotovljeno po prvem odstavku tega člena in poprečno ceno, ugotovljeno po drugem odstavku tega člena.

35. člen

Določila 33. člena opredeljujejo takšne odnose, s katerimi se zagotavlja kljub diferencirani ceni več pokritja za fiksne stroške

cenejšim oz. poprečno produktivnejšim TOZD od manj produktivnejših TOZD skupnosti konfekcijskega programa. Zaradi različne cene za delitev skupnega prihodka si relativno cenejše TOZD bolj pokrivajo svoje fiksne stroške in obratno. Zato imajo TOZD različne ostanke čistega dohodka. Variabilni stroški se konfekcijski temeljni organizaciji priznajo takšni, kot so ugotovljeni preko knjigovodstva materialnih pretokov. Pozitivna in negativna odstopanja od potroškov materiala po normativih bremenijo pokritje oz. poslovni uspeh TOZD.

V. UGOTAVLJANJE IN RAZPOREJANJE DEVIZNEGA PRIHODKA

36. člen

V zunanjetrgovinskem prometu nastopajo vse temeljne organizacije enotno preko delovne organizacije. Devizni prihodki se v finančni službi Beti registrirajo in razdelijo na TOZD Kodranko, TOZD Metraže oz. skupnost konfekcijskih TOZD, odvisno od končne prodaje izvoznih artiklov.

37. člen

Razpolagalec z devizami in nosilec deviznih pravic je tista temeljna organizacija, ki je skupni proizvod plasirala v izvoz. Storitve drugim temeljnim organizacijam, ki so sodelovale v proizvodnji skupnega proizvoda, pa poravnava preko interne realizacije v dinarski vrednosti, enako kot pri domači prodaji.

38. člen

Analogno 21. členu tega sporazuma, ki govori, da je TOZD – končna prodajalka skupnega proizvoda – dolžna poravnati stroške direktnega materiala, se nanaša tudi na zunanjetrgovinske obveznosti. Temeljna organizacija, ki si je z izvozom pridobila devizne pravice, je tudi nosilec deviznih obveznosti do zunanjih dobaviteljev iz naslova uvoza surovin za skupni proizvod, ne glede, na kateri fazi uvožena surovina vstopa v proizvodni proces.

39. člen

Ako reprodukcijska veriga tega do domačih dobaviteljev oziroma kupcev izven DO Beti, temeljne organizacije DO Beti, ki so kupec surovin ali prodajalec reprodukcijskega materiala, sklepajo posebne samoupravne sporazume o odstopu deviz izven DO.

40. člen

TOZD Kodranka, TOZD Metraže in skupnost konfekcije so odgovorne za uravnovešanje svoje devizne bilance. Ako znotraj delovne organizacije ne morejo vskladiti svojega uvoza z izvozom, so to dolžne samostojno storiti izven delovne organizacije s povezovanjem s svojimi kupci in dobavitelji. Ako kljub skupnim naporom ni možno z neposrednim in posrednim izvozom blaga in storitev zagotoviti deviznih sredstev za uvožene surovine in opremo, so dolžne menjati proizvodni program tudi, če je le-ta manj donosen od prvotnega.

41. člen

Konfekcijske temeljne organizacije si med seboj delijo proizvodni program po najoptimalnejšem tehničnem principu. Zaradi delitve dela po določilih prejšnjega odstavka tega člena prihaja do nesorazmerja med uvozom in izvozom posameznih konfekcijskih TOZD. Temeljne organizacije konfekcije se sporazumejo, da bodo na ravni konfekcijske skupnosti združevale vse svoje devizne pravice in obveznosti. Devizna bilanca se uravnava skupaj za vse konfekcije, delitev deviznega prihodka pa se vrši po istem principu in istih cenah kot delitev dinarskega prihodka.

42. člen

Temeljne organizacije konfekcije imajo med seboj enak ekonomski položaj, ako delajo za domače tržišče ali izvoz zato, ker se deli skupni prihodek dinarski in devizni po notranjih dogovorjenih cenah opredeljenimi s 33. členom tega sporazuma. Vpliv prodajnih cen se izravnava na ravni skupnosti konfekcije.

VI. PROIZVODNO – DOHODKOVNI ODNOSI MED TOZD ter TOZD in DSSS

43. člen

Če je temeljna organizacija dosegla višjo proizvodnjo od planirane v normalni kvaliteti z dejanskimi stroški, ki so enaki planskim, je ustvarilo več pokritja in se pozitivna razlika odrazi v povečanju akumulacije.

Če je temeljna organizacija ostvarila nižji nivo proizvodnje od planirane, ni ostvarila po planskih cenah zadostne mase pokritja za pokrivanje fiksnih stroškov in se razlika izkaže v zmanjšanju akumulacije.

Če je temeljna organizacija prihranila pri materialu v odnosu na materialne standarde odpadka iz planske kalkulacije, ji pozitivna razlika neposredno povečuje akumulacijo, negativna pa zmanjšuje.

44. člen

Vsaka temeljna organizacija je dolžna svoj celotni prihodek planirati tako, da z njim pokrije svoje variabilne in fiksne stroške ter ostvari minimalno akumulacijo 8 % vrednosti poslovnega sklada.

45. člen

Osnova letnega plana vseh stroškov za planske kalkulacije, s katerimi se določajo interne cene, je gospodarski načrt delovne in temeljne organizacije, ki morata biti medsebojno vsklajena.

Osnova plana časovnih enot proizvodnje pa je delovni koledar, število zaposlenih, tehnične kapacitete in število izmen. Iz vseh teh kategorij se določajo stroškovni standardi za predviden obseg proizvodnje in notranja razmerja cen.

46. člen

Delovna skupnost skupnih služb planira svoje letne stroške po sektorjih in službah, kateri se verificirajo z gospodarskim načrtom. Stroški pomožnih dejavnosti (tehničnega servisa) se porazdelijo po TOZD na osnovi storitev za vsako TOZD posebej. Planska porazdelitev ostalih stroškov DSSS je izgrajena na bazi funkcijske odvisnosti stroškov z učinki TOZD.

47. člen

Obveznosti TOZD do DSSS, ki so opredeljene z letnim planom, se tromesečno poračunavajo na dva načina:

1. 50 % dogovorjenih stroškov za DSSS so temeljne organizacije dolžne tekoče fiksno poravnati, ne glede na svoje gospodarske učinke.
2. Drugih 50 % dogovorjenih stroškov za DSSS naj temeljne organizacije sofinancirajo v odvisnosti od svojega doseženega dohodka in količine uslug, ki jih je služba opravila za TOZD.

48. člen

Če pokrivanje stroškov poslovanja iz predhodnega člena ne zadošča za dejanske stroške DSSS, se ob tromesečju izkaže primanjkljaj v DSSS, če pa pokritje stroškov preseže dejanske stroške DSSS, se izkaže višek sredstev. O dodatnem pokrivanju stroškov zaradi primanjkljaja ali pa po razdelitvi viška sredstev se kvartalno sporazumevajo TOZD in DSSS na delavskem svetu DO.

49. člen

V sklopu DSSS deluje posebna skupnost konfekcijskega programa. Planiranje aktivnosti svojega dela in dogovarjanje o financiranju vrši preko svobodne menjave dela enako kot DSSS – DO, razlika je le v tem, da konfekcijsko skupnost plačujejo samo konfekcijske temeljne organizacije.

50. člen

TOZD Izobraževalni center opravlja izobraževanje delavcev vsem temeljnim organizacijam na osnovi enotne kadrovske politike DO. Odnosi med TOZD Izobraževalni center in ostalimi proizvodnimi TOZD so zasnovani na principu svobodne menjave dela, enako kot odnosi med TOZD in DSSS.

Namenski del sredstev pokrivajo tiste temeljne organizacije, v katerih se bodo zaposlili diplomanti iz redne šole in tiste temeljne organizacije, katerih delavci se izobražujejo ob delu in funkcionalno. Splošni del sredstev poslovanja TOZD Izobraževalni center pa pokrivajo vse proizvodne TOZD Beti v proporciju števila zaposlenih.

Po izobraževalnem programu redno poklicno šolo v sestavu TOZD – Izobraževalni center sofinancira posebna izobraževalna skupnost za tekstilno industrijo SRS. Prihodki od PIS so eksterna realizacija TOZD IC, financiranje proizvodnih TOZD Beti pa je interna realizacija TOZD – IC.

51. člen

Pomožne dejavnosti v sklopu kadrovske splošnega sektorja in dislociranih TOZD, kot so: Počitniški dom, frizerski salon in menze se financirajo izven tekočih stroškov, ki bremenijo tekoči rezultat poslovanja. Viri financiranja so regresni, ki so rezervirani s

skladom skupne porabe preteklega leta in osebna participacija delavcev.

52. člen

Pri uvajanju novih proizvodov se delavci temeljnih organizacij sporazumejo za prehodno obdobje višjih internih cen zaradi objektivno višjih stroškov proizvodnje in večje porabe delovnega časa v pripravi nove proizvodnje. Ta doba ne sme biti daljša od treh mesecev oz. polovice polletne kolekcije.

53. člen

V faznem procesu proizvodnje velja princip nadrejenosti interne realizacije nad eksterno realizacijo, kar pomeni:

1. Kodranka je dolžna ob omejenih kapacitetah dati prednost plasmanu preje v pletilnico kot zunanjem kupcu izven Beti.
2. Metraža je dolžna dati prednost dobavi pletiva konfekciji pred zunanjim kupcem izven Beti.

Ta določila so zaradi doseganja čim višje stopnje predelave v proizvodnem procesu DO Beti in čim nižje surovinske odvisnosti.

54. člen

Temeljne organizacije so medsebojno odgovorne za izvajanje planov v določenih rokih in predpisani kvaliteti skupnega proizvoda. Temeljna organizacija, ki v faznem procesu ne izvrši posameznih določb plana skupnega proizvoda, je povzročila izpad dohodka sebi in ostalim temeljnim organizacijam. Škodo, ki jo je iz subjektivnih razlogov povzročila drugim temeljnim organizacijam, je dolžna tromesečno poravnati.

Kontrolna služba ugotovi odlike in kvaliteto in roku, gospodarsko-planska služba pa izračuna ekonomsko vrednost teh odlokov in jih posreduje računovodstvu v obračun. Računovodstvo ob bilanci napravi na osnovi prej omenjene informacije popravek vrednosti interne realizacije, kar pomeni:

Temeljni organizaciji, ki je utrpela izpad proizvodnje, se poveča celotni prihodek za enako višino, kot se zmanjša celotni prihodek temeljni organizaciji, ki je povzročila izpad proizvodnje.

55. člen

Večje pogodbene obveznosti, ki so nastale zaradi porasta rednih ali nekurantnih zalog, bremenijo tisto temeljno organizacijo, ki je delala izven termenskega plana ali če je proizvedla nekvadratne izdelke. Porast zaloga, ki je rezultat izpada proizvodnje v višji fazi predelave, bremenijo tisto TOZD, ki je povzročila izpad lastne proizvodnje in s tem zmanjšala koeficient obračanja predhodne TOZD.

56. člen

Merila (interne cene) za razporejanje skupnega prihodka se ugotavljajo praviloma enkrat letno na podlagi sprejetega letnega plana.

Med letom jih spreminjamo, kadar se v posamezni temeljni organizaciji bistveno spreminjajo osnove, ki so veljale za določitev teh meril.

Spremembo meril za razporejanje skupnega prihodka uveljavljajo temeljne organizacije v primeru naslednjih sprememb:

1. Sprememb nabavnih cen, nabavnih pogojev ali posrednih materialnih stroškov, kadar te povečujejo ali zmanjšujejo stroške dela skupnega proizvoda za več kot 5 % glede na planirane.
2. Sprememb razporejanja posrednih in amortizacijskih stroškov na dele skupnega proizvoda, kadar se spremeni obseg dejanske proizvodnje iz objektivnih razlogov, ki jih ugotavlja delavski svet DO za več kot 10 % planiranega.
3. Sprememb razporejanje opravil in dogovorjene akumulacije na posamezni del skupnega proizvoda, kadar se spremeni obseg dejanske proizvodnje iz objektivnih razlogov za več kot 10 % plana.
4. Sprememb strukture proizvodnje, ki ne zagotavlja polne zaposlenosti temeljne organizacije in predstavlja izpad več kot 10 % dohodka.
5. Sprememb družbenih pogojev, kadar le-ti povzročijo spremembo ustvarjenega dohodka temeljne organizacije za več kot 10 % plana.
6. Sprememb proizvodnih kapacitet zaradi večjih okvar ali energetskega izpada, ko povzročijo spremembo dohodka za več kot 10 %.

57. člen

Spremembo meril za razporejanje skupnega prihodka, kakor se opredeljuje v prejšnjem členu, uveljavlja posamezna temeljna

organizacija do drugih temeljnih organizacij preko delavskega sveta DO Beti.

58. člen

Delavci oblikujejo in vsklajujejo poslovno politiko in razvojno politiko temeljnih organizacij pri proizvodnji skupnega proizvoda tako, da se pri tem dosega optimalno izkoriščenje vseh proizvodov – gospodarskih potencialov temeljnih organizacij. Pri tem vsklajujejo odnose med temeljnimi organizacijami na podlagi strokovno znanstvenih ekspertov in mnenj tako, da enakopravno upoštevajo cilje in interese vseh temeljnih organizacij, ter da nobena ni oškodovana na račun druge.

59. člen

Rizike, ki nastopajo v proizvodnji in prodaji skupnega proizvoda, nosijo vsi udeleženci in jih urejajo s skupnim planiranjem in razporejanjem skupnega prihodka v skladu s tem sporazumom.

60. člen

Samostojno nosi riziko posamezna temeljna organizacija v naslednjih primerih:

1. Zaradi slabše kvalitete proizvodov in storitev, katere posledica je nedoseganje tržnih cen ali izredne kondicije iz naslova reklamacij.
2. Zaradi neizvrševanja plana.
3. Zaradi odstopanj od normativov.

Škodo, ki jo s tem povzroči temeljna organizacija drugim udeležencem v pridobivanju skupnega prihodka, mora temeljna organizacija, ki je povzročila škodo, nadoknaditi.

61. člen

V primeru, da delavci temeljnih organizacij ne dosežejo potrebnega soglasja pri ugotavljanju in uveljavljanju sprememb osnov in meril za razporejanje skupnega prihodka, rešujejo spore preko samoupravnih organov in arbitraže, kakor je to opredeljeno v samoupravnem sporazumu o združevanju v delovno organizacijo.

VII. UGOTAVLJANJE IN RAZDELITEV DOHODKA

62. člen

Ko iz celotnega prihodka temeljne organizacije, ki je pridobljen iz skupnega prihodka in neposrednega celotnega prihodka, odštujemo materialne stroške in amortizacijo, predpisano po minimalni stopnji, dobimo dohodek temeljne organizacije.

63. člen

Dohodek pridobi temeljna organizacija tudi z udeležbo v skupnem dohodku v TOZD izven DO Beti. To razmerje nastane na podlagi samoupravnega sporazuma o trajnejšem združevanju dela in sredstev. Ta dohodek pred delitvijo – TOZD prišteje k svojemu dohodku.

64. člen

Da se ne bi dohodek dvakrat družbeno verificiral, mora TOZD nalogno 63. členu tega sporazuma odvojiti dohodek drugi temeljni organizaciji izven DO Beti na podlagi samoupravnega sporazuma o trajnejšem združevanju dela in sredstev pred ugotovitvijo svojega dohodka. Ta dohodek pred delitvijo TOZD odšteje od svojega dohodka.

65. člen

- Dohodek temeljne organizacije se razporedi za:
- obveznosti SIS družbenih dejavnosti, ki pridobivajo svoj dohodek na osnovi svobodne menjave dela,
 - obveznosti, s katerimi se zagotavlja socialna varnost delavcev, za katere zakon določa, da se poravnajo iz dohodka temeljne organizacije,
 - z zakonom določene obveznosti za zadovoljevanje splošnih družbenih potreb,
 - obveznosti do delovnih skupnosti (DSS), ki opravljajo dela skupnega pomena za temeljne organizacije v DO ali SOZD,
 - izdatke za ohranitev, izboljšanje in varstvo človekovega delovnega in življenjskega okolja, če ne določa zakon, da so to materialni stroški,
 - članarine oziroma prispevke gospodarskim zbornicam in drugim splošnim združenjem organizacij združenega dela,
 - izdatke za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito,
 - izdatke za amortizacijo, ki presegajo znesek obračunan po minimalnih stopnjah,

- denarne kazni za gospodarske prestopke in prekrške,
- premije za zavarovanje družbenih sredstev,
- druge izdatke za izpolnitev z zakonom določenih obveznosti, prevzetih s samoupravnim sporazumom ali pogodbo,
- čisti dohodek temeljne organizacije, ki se razporeja po drugem samoupravnem sporazumu v DO Beti.

66. člen

Dohodek, ki je rezultat izjemnih naravnih ali tržnih ugodnosti, se mora razporediti v poslovni sklad in ne v čisti dohodek.

VIII. OBRAČUNAVANJE SKUPNEGA PRIHODKA, CELOTNEGA PRIHODKA IN DOHODKA TOZD

67. člen

Skupni prihodek se deli med TOZD mesečno. Medsebojni poračun ustvarjenega skupnega prihodka se opravi vsake tri mesece pred ugotovitvijo periodičnega obračuna po plačani realizaciji, tako da ugotovljena razlika med planskim in dejansko doseženimi deleži iz skupnega prihodka poravnamo na način in v rokih, kot jih predpisuje zakon.

68. člen

Promet izdelkov med temeljnimi organizacijami se evidentira knjigovodsko na podlagi pravilnika o knjigovodstvu. Najmanj enkrat mesečno se v zakonsko predpisanem roku poravnajo obveznosti za vse realizirane količine delov skupnega proizvoda, ovrednotene po planskih deležih iz skupnega prihodka preko interne realizacije.

69. člen

Neposredni celotni prihodek, ki je rezultat dela smo ene temeljne organizacije, se tekoče knjiži na njen žiro račun in se kumulativno evidentira.

70. člen

Merila za razporejanje skupnega prihodka, določena s tem sporazumom, se bodo spremenila, če se ugotovi, da so bili standardi materialnih neposrednih stroškov, posrednih stroškov in standardi neposrednega in posrednega delovnega učinka za proizvodnjo skupnega proizvoda, napačno ugotovljeni oz. če so se spremenili objektivni pogoji proizvodnje.

To se ugotovi v knjigovodstvu tako, da primerjamo dejansko porabo z ugotovljeno porabo po standardih in če ta v daljšem časovnem obdobju bistveno odstopa ali pa so ti standardi bistveno drugačni od standardov v isti ali sorodni dejavnosti.

71. člen

Postopek za preverjanje meril se lahko sproži tudi v primeru, če se pokažejo odstopanja med poprečnimi deleži skupnih proizvodov večja kot 10 % v primerjavi s tržnimi cenami konkurenčnih skupnih proizvodov na domačem ali tujem trgu.

PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

72. člen

Ta sporazum sprejmejo delavci vseh temeljnih organizacij na zborih z večino glasov vseh delavcev.

Ta sporazum je sprejet, če ga sprejme večina delavcev v vseh temeljnih organizacijah.

Sporazum podpišejo pooblaščen predstavniki temeljnih organizacij in pooblaščen predstavnik konference sindikata.

73. člen

O uresničevanju tega sporazuma se bo v internem glasilu Vezilo obveščali vsi zaposleni tako, da bodo razvidni rezultati in deleži iz skupnega rezultata.

Za nadzor nad pravilnostjo izvajanja tega sporazuma pooblaščajo temeljne organizacije odbor za gospodarjenje.

74. člen

Za vse spore iz medsebojnih razmerij pri ustvarjanju in razporejanju skupnega prihodka je pristojna notranja arbitraža (od hock), kot je to določeno v samoupravnem sporazumu o združitvi v DO. V primeru nesoglasja z notranjo arbitražo pa sodišče združenega dela.

Ta sporazum se uporablja od 1. januarja 1981.

Za spremembe in dopolnitve tega sporazuma velja enak postopek kot za sprejem.

Glede ostalih razmerij: čas veljavnosti; spodbude za spremembo in dopolnitev sporazuma; odškodninski zahtevki in podobno, veljajo določbe od 594., 607. člena zakona o združenem delu.

TOZD Kodranka in volna
TOZD Metraža
TOZD Konfekcija Metlika
TOZD Konfekcija Črnomelj
TOZD Konfekcija Mirna peč
TOZD Konfekcija Dobova
TOZD Konfekcija Žakanje
TOZD Izobraževalni center
Delovna skupnost skupnih služb

Na podlagi 115. člena in 1. odstavka 127. člena zakona o združenem delu smo delavci temeljnih organizacij: Kodranka, Metraža, Konf. Metlika, Konf.

Črnomelj, Konf. Mirna peč, Konf. Dobova, Konf. Žakanje in delavci DSSS, združeni v DO „BETI“ Metlika, na referendu dne sprejeli

Samoupravni sporazum

o skupnih osnovah in merilih za razporejanje čistega dohodka ter delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.

TEMELJNE DOLOČBE

1. člen

S tem samoupravnim sporazumom delavci določamo:

1. Skupne osnove in merila za razporejanje čistega dohodka
2. Skupne osnove in merila za delitev osebnih dohodkov
3. Skupne osnove in merila za oblikovanje in delitev sredstev skupne porabe
4. Skupne osnove in merila za delitev akumulacije
5. Skupna stimulatívna merila za nagrajevanje po rezultatih dela
 - a) Enotne osnove
 - b) Nagrajevanje po kolektivnih učinkih TOZD, DSSS, programa in DO
 - c) Nagrajevanje minulega dela
 - d) Nagrajevanje inventivne dejavnosti
 - e) Posebne določbe
6. Način izplačevanja osebnih dohodkov
7. Organe udeležence za izvajanje sporazuma
8. Določbe o kršenju sporazuma in izrekanju ukrepov ter prehodne in končne določbe
9. Priloga gospodarskega načrta: nadomestila stroškov, ki so jih delavci imeli v zvezi z delom (sindikalna lista) za leto 1981

2. člen

S tem sporazumom določamo delavci iz temeljnih organizacij in delovne skupnosti skupnih služb v Beti (Metlika), enotne osnove in merila za razporejanje čistega dohodka ter delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.

S tem samoupravnim sporazumom zagotavljamo takšno delitev, da uresničuje enakopravnost delavcev pri uporabi načela delitve po delu, kar pomeni, da pripada vsakemu delavcu katere koli TOZD Beti za enako delo enako plačilo. Osebni dohodek delavca je odvisen od njegovega prispevka k rezultatom svojega dela in rezultatom dela TOZD ali službe.

1. SKUPNE OSNOVE IN MERILA ZA RAZPOREJANJE ČISTEGA DOHODKA

3. člen

Ko iz dohodka odvojimo sredstva za

- obveznosti, s katerimi zagotavljamo socialno varnost delavcev, za katero zakon določa, da se poravnava iz dohodka TOZD,
- obveznosti do delovnih skupnosti, ki opravljajo dela skupnega pomena za temeljne organizacije v delovni organizaciji ali drugi organizaciji združenega dela,
- z zakonom določenih obveznosti za zadovoljevanje splošnih družbenih potreb,
- obveznosti za ohranitev, varstvo in izboljšanje človekovega delovnega in življenjskega okolja,
- članarine oz. prispevke zbornicam in drugim splošnim zdru-

njem (asociacijam) organizacij združenega dela,

- izdatke za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito,
- izdatke za amortizacijo nad minimalno predpisano stopnjo,
- denarne kazni za gospodarske prestopke in prekrške, upravne takse in sodne stroške,
- premije za zavarovanje družbenih sredstev,
- obveznosti do drugih TOZD izven DO Beti na osnovi samoupravnih sporazumov o združevanju dela in sredstev ter delitvi skupnega dohodka,
- dobimo čisti dohodek temeljne organizacije.

4. člen

Delavci v TOZD in DSSS razporejamo čisti dohodek za:

- osebne dohodke,
- skupno porabo,
- za izboljšanje in razširjanje materialne osnove dela,
- ter za obnavljanje rezerv.

5. člen

Čisti dohodek TOZD in DSSS mora biti odvisen od:

- dosežene storilnosti svojega dela in od storilnosti delavcev drugih TOZD, s katerimi združujemo delo in sredstva,
- uspeha, doseženega z upravljanjem in gospodarjenjem s sredstvi TOZD in drugimi družbenimi sredstvi
- uporabe sodobnih dosežkov pri tehnologiji, ekonomiki in organizaciji.

6. člen

Delitveno razmerje čistega dohodka med osebnimi dohodki in skladi določamo vsako leto z letnim gospodarskim načrtom. Razmerje je odvisno od pogojev gospodarjenja in je tekoči instrument poslovne politike, s katero reguliramo reproduktivno sposobnost TOZD ter osebni ter družbeni standard delavcev.

Med letom ne smemo razmerje čistega dohodka spremeniti v korist osebnih dohodkov in skupne porabe na račun skladov za razširjeno reprodukcijo. Spremembo delitvenega razmerja lahko opravimo samo s spremembo gospodarskega letnega načrta, kar moramo izvesti po enakem postopku, kot se sprejema plan.

Če v posamezni TOZD ni možno s čistim dohodkom pokriti osebnih dohodkov, registriramo in izkažemo izgubo. Izgubo preko konsolidirane bilance pokrijejo druge TOZD, združene v DO Beti. Interno pokrivanje izgube se izvede z internim sanacijskim kreditom, ki gje TOZD posojiljemalec dolžna vrniti v roku dveh let. Če v tem času še ne dosežemo pozitivnega poslovanja, se pristopi k ukinitvi oz. pripojitvi TOZD.

2. SKUPNE OSNOVE IN MERILA ZA DELITEV OSEBNIH DOHODKOV

7. člen

Del čistega dohodka, ki ga delavci izločimo za osebne dohodke, delimo za osebne dohodke in druga nadomestila po določenih: zakona, družbenega dogovora, drugih sporazumov in tem samoupravnem sporazumu.

8. člen

Z letnim gospodarskim načrtom TOZD, DSSS in DO za realizacijo planirane proizvodnje, planirane prodaje (prihodkov), planiranega dohodka in drugih ekonomskih učinkov, določimo planirano višino bruto osebnih dohodkov. Planirana višina bruto OD mora poleg prej navedenih notranjih učinkov upoštevati tudi zunanja dejavnika, kot sta: življenjski stroški in raven povprečnih osebnih dohodkov drugih delovnih delovnih organizacij okrog sedeža TOZD.

Višina planskih sredstev za osebne dohodke mora zagotoviti vsem delavcem v vsaki TOZD in DSSS enak izhodiščni položaj za enako delo enako plačilo.

Ta položaj je določen na osnovi samoupravnega sporazuma o delitvi skupneg prihodka med TOZD v DO Beti in na osnovi letnih planov, ki slonijo na realnih količinah in kalkulativnih OD. Letni plan OD je razdeljen po mesečni dinamiki.

9. člen

Ko od bruto osebnih dohodkov izdvojimo obveznosti za skupno porabo, za katero smo se sporazumeli preko svobodne menjave dela in obveznosti za splošno porabo po zakonu, dobimo čiste neto osebne dohodke, oz. prejemke.

Obveznosti iz bruto osebnih dohodkov (prispevki) se precej razlikujejo v odvisnosti od sedež TOZD in v odvisnosti od bivališča delavcev, zato velja za skupne osnove in merila osebnih dohodkov bruto sistem. To pomeni, da so enotne izhodiščne „bruto“ postavke osebnih dohodkov, čisti neto osebni dohodki pa se delavcem poljubno spreminjajo v odvisnosti od višine prispevkov po sedežnem in domicilnem principu.

10. člen

Skupne osnove na ravni delovne organizacije za oblikovanje sredstev za osebne dohodke iz čistega dohodka so:

- Enotno planiranje dela, pri čemer je letni delovni program osnova za ugotavljanje delovnih učinkov.
- Katalog del in nalog oz. sistemizacija delovnih mest kot osnova za organizacijo dela in razporeditev delovnih nalog in opravil posameznikov. V sistemizaciji je tudi določena stopnja sestavljenosti in zahtevnosti delovne naloge v razmerju 1:4 in je temu primerno opredeljena kalkulativna vrednost postavke OD. Vrednost osnovne postavke OD po delovnih nalogah je izražena v točkah.
- Enotno spremljanje delovnih učinkov po grupah, oddelkih, službah in TOZD. Učinki so z enotnim informacijskim sistemom preko računskega centra in GPS izraženi v ekonomskih vrednostnih merah oz. fizičnih količinah. Učinek dela za osebne dohodke se enotno merijo preko količine dela, kvalitete dela in gospodarnosti dela za vse delavce Beti.
- Enotno ugotavljanje osebnega prispevka delavca ali skupine delavcev k delovnim rezultatom na osnovi v naprej postavljene enotnih časovnih normativov, dogovorjenih kriterijev in meril, ki so prilagojeni značilnostim in pomembnostim delovnih nalog posameznega delavca ali skupine delavcev.

11. člen

Pri planiranju mesečne mase osebnih dohodkov moramo upoštevati še dodatke za:

- rezervo, če bi bili mesečni učinki izpod 90 % planiranih,
- redne zastoje v proizvodnji,
- državne in republiške praznike,
- bolniško do 30 dni,
- redni in izredni plačani dopust,
- nadure,
- nagrade racionalizacije,
- dodatke za nočno, sobotno in nedeljsko delo.

12. člen

Po principu svobodne menjave dela delavci enkrat letno sprejememo prispevne stopnje iz osebnih dohodkov za financiranje skupne porabe na ravni občine, regije in republike (šolstvo, zdravstvo, kulturo, telesno kulturo, socialno skrbstvo itd.). Delavci porabniki in delavci izvajalci skupnih storitev se dogovarjamo o obsegu, kvaliteti in ceni storitev in o planu in načinu trošenja sredstev skupne porabe.

3. SKUPNE OSNOVE IN MERILA ZA OBLIKOVANJE IN DELITEV SREDSTEV SKLADA SKUPNE PORABE

13. člen

Sredstva sklada skupne porabe oblikujemo po:

- principu družbenega dogovarjanja za izboljšanje osnovnih pogojev dela in bivanja delavcev in
- po principu internega dogovarjanja za namensko izločanje sredstev. Družbeno dogovorjena sredstva se planirajo in izločajo iz čistega dohodka hkrati z osebni dohodki, namenska sredstva pa se izločajo iz ostanke čistega dohodka.

14. člen

Delavci TOZD smo se sporazumeli, da bomo združevali del čistega dohodka, ki ga opredelimo z gospodarskim načrtom, v sklad skupne porabe za kritje skupnih potreb, kot so:

- Investicijska vlaganja v objekte družbenega standarda (menza, počitniški domovi, frizerski salon, zobna ambulanta itd.)
- Kritje stroškov v zvezi z vzdrževanjem teh objektov
- Financiranje skupnih akcij rekreacije delavcev

- Financiranje strokovnega in družbenega izobraževanja delavcev
- Dajanje dotacij in pomoči organizacijam in društvom
- Nagrade jubilatoma dela
- Regresi za prehrano in letni dopust
- Dajanje raznih socialnih pomoči delavcem ob raznih nesrečah
- Skupne kulturne in športne akcije

O združenih sredstvih sklada skupne porabe se odloča preko samoupravnih organov na ravni delovne organizacije, o vseh ostalih sredstvih sklada skupne porabe pa preko samoupravnih organov na ravni temeljne organizacije.

15. člen

Podpisnice tega sporazuma: vse temeljne organizacije in delovna skupnost s sedežem v Metliki soglašamo o združevanju sredstev za družbeno stanovanjsko izgradnjo po enotno dogovorjeni prispevni stopnji iz BOD. Tako združena sredstva se uporabijo za nakup družbenih stanovanj, ki se delijo po prioritetni listi enotnega stanovanjskega pravilnika.

Sredstva za individualno stanovanjsko izgradnjo ne združujemo, saj z njimi svobodno razpolagamo in trošimo na ravni TOZD. Ravno tako niso predmet združevanja tista stanovanjska sredstva, ki jih po zaključnem računu delavci TOZD izločimo v stanovanjski sklad preko obvezne enotne prispevne stopnje.

16. člen

Temeljne organizacije, ki imajo sedež izven Metlike, ne združujejo stanovanjskih sredstev, ampak jih samostojno trošijo za družbeno in privatno stanovanjsko izgradnjo.

Dislocirana TOZD lahko posodi ves svoj stanovanjski sklad za skupna združena sredstva za več let, da bi si s tem pridobila pravico do enakih solidarnostnih posojil drugih TOZD za večje stanovanjske načrte.

17. člen

Dogovorjena sredstva sklada skupne porabe po delavcu ne smejo biti večja od povprečnega bruto osebnega dohodka v SR Sloveniji za preteklo leto. Sredstva sklada skupne porabe, ki se izločajo v tekočem letu, se trošijo v naslednjem letu.

18. člen

Če TOZD posluje z izgubo, se ukinejo vsa sredstva sklada skupne porabe. Ako TOZD posluje med izgubo in minimalnim poslovnim rezultatom (akumulacija 6 % poslovnega sklada) se lahko izdvoji največ 50 % sklada skupne porabe, opredeljenega s 17. členom tega sporazuma.

4. SKUPNE OSNOVE IN MERILA ZA DELITEV AKUMULACIJE

19. člen

Sredstva za izboljšanje in razširjanje materialne osnove dela ter za ustvarjanje in obnavljanje rezerv določamo z gospodarskim načrtom in so opredeljena z delilnim razmerjem čistega dohodka – OD : skladom.

Ker delavci gospodarimo z družbenimi sredstvi, smo dolžni ta sredstva nenehno večati in si izboljševati pogoje za nadaljnje poslovanje. V te namene smo dolžni ustvariti akumulacijo (poslovni in rezervni sklad) najmanj 5 % od uporabljenih sredstev v obračunskem obdobju. Uporabljena sredstva so poslovni sklad in krediti.

20. člen

Če dosežemo delavci večji čisti dohodek od načrtovanega in je le-ta rezultat dela in gospodarjenja znotraj kolektiva, razporedimo preseženi čisti dohodek v razmerju 2:1 v korist skladov.

21. člen

Če dosežemo delavci večji čisti dohodek od načrtovanega in je le-ta rezultat izjemnih naravnih ali tržnih pogojev gospodarjenja, ga razporedimo 100 % v sklade.

22. člen

Sredstva TOZD za razširitev in izboljšanje materialne osnove dela uporabljamo za namene, določene v temeljih plana TOZD. Ta sredstva so namenjena za modernizacijo in izboljšanje produkcijskih sredstev oz. drugih delovnih zmogljivosti, za graditev novih proizvodnih ali drugih poslovnih objektov, za izboljšanje znanstveno – raziskovalnega dela, za vlaganje v obratna sredstva ter ustvarjanje drugih pogojev za razširitev materialne osnove dela.

Združevali bomo sredstva akumulacije tudi za naložbe v druge OZD izven Beti v skladu s sprejetimi samoupravnimi sporazumi in srednjeročnimi sporazumi o temeljih planov. Združevali bomo sredstva vsled višjih družbenih interesov in na podlagi lastnih interesov, če je stopnja donosnosti sredstev večja v drugi OZD kot v lastni DO.

23. člen

Sredstva rezerv zagotavljamo delavci najmanj v višini, ki ga določa zakon oziroma na njegovi osnovi sklenjen družbeni dogovor. Višina sredstev je odvisna od možnih rizikov v poslovanju, da bi se ohranila poslovna stabilnost ter zagotovila materialna in socialna varnost delavcev. Sredstva rezervnega sklada združujemo delavci TOZD na ravni delovne organizacije in služijo kot intervencijski sklad za odpravo motenj v tisti TOZD, ki ima težave v poslovanju zaradi notranjih ali zunanjih pogojev.

5. SKUPNA STIMULATIVNA MERILA ZA NAGRAJEVANJE PO REZULTATIH DELA

a) ENOTNE OSNOVE

24. člen

Osnove in merila za delitev sredstev za osebne dohodke zagotavljajo vsakemu delavcu, da njegov osebni dohodek ustreza rezultatu njegovega dela in njegovemu osebnemu prispevku, ki ga je dal s svojim neposrednim delom in z upravljanjem z družbenimi sredstvi kot svojim minulim delom k povečanju dohodka (nove vrednosti) svoje TOZD in drugih TOZD.

25. člen

Osebni dohodek delavca v Beti obračunamo po naslednjih merilih:

- na podlagi vrednosti osnovne kalkulativne postavke, ovrednotene z
- datki na minulo delo in stalnost ter ovrednotene še z
- individualnim oz. grupnim doseganjem delovnega učinka, ovrednoteno še z
- produktivnim učinkom TOZD ali DSSS, izraženo s količnikom in na koncu ovrednoteno še z
- ekonomskim učinkom programa oz. delovne organizacije, izražene z vrednostjo točke.

26. člen

Zaradi medsebojnega vsklajevanja pri vrednotenju skupnih del in nalog po sistemiziranih delovnih področjih se TOZD in DSSS dogovorijo o enotni metodologiji vrednotenja dela. Vrednosti so določene na osnovi sumarne metode grupnega rangiranja so:

- odgovornosti delovne naloge
- sestavljenosti delovne naloge
- potrebah teoretičnega znanja (izobrazba)
- potrebah konkretnih delovnih izkušenj (praksa)
- delovnih pogojev
- potrebem naporu in
- usmerjanju drugih delavcev.

27. člen

Vse naloge so razvrščene v 36 rangov po stopnji sestavljenosti, 36 rang je najenostavnejša delovna naloga in ima najnižjo relativno vrednost „1“. Najvišjo relativno vrednost „4“ pa ima rang št. 1, ki je najbolj sestavljena delovna naloga. To pomeni, da je najvišji kalkulativni osebni dohodek 4-krat večji od najnižjega kalkulativnega osebnega dohodka.

28. člen

Vrednost osebnega dohodka raste po rangih v geometrijskem zaporedju po 4 %. Rang št. 36 ima relativno vrednost 1, rang št. 35 ima relativno vrednost 1,04, rang št. 34 ima vrednost 1,082, rang št. 33 ima vrednost 1,125 ... rang št. 2 ima vrednost 3,846 in rang št. 1 ima relativno vrednost 4. Na ta način kalkulativne postavke rastejo enakomerno v procentih in različno v absolutnih dinarskih zneskih.

29. člen

Razpon osebnih dohodkov je osnovni element politike nagrajevanja. Sedanji razpon 1:4 se lahko zniža do največ 1:3 in zviša do največ 1:5 odvisno od pogojev gospodarjenja in kadrovanja. Spremembe relativnih razmerij v osnovnih postavkah se lahko delavcem izvedejo največ enkrat letno ob neobhodnih spremembah organizacije. Predlog spremembe mora verificirati centralna komisija za sistemizacijo in nagrajevanje, potrdi pa ga delavski svet TOZD oz. DSSS.

30. člen

Delovni prispevek delavca oziroma njegova delovna uspešnost pri opravljanju nalog in opravil določenega delokroga se ugotavlja po enotnih kriterijih za merjenje:

- količine dela
- kvalitete dela in
- gospodarnosti.

Kriteriji za normalen delovni uspeh se določijo s planom TOZD in DSSS, ki se posebej specificirajo in uravnavajo s:

- pravilnikom o nagrajevanju v TOZD
- pravilnikom o normah
- pravilnikom o kvaliteti
- poslovnikom o mesečnem obračunu resolucijskega koeficienta.

31. člen

Vse delovne naloge v TOZD in DSSS so kategorizirane v naslednjih sedem skupin.

Skupina	Vrsta in sestavljenost delovnih opravil	Kvalifikac. grupa	Relativna vrednost
1	Enostavna in manj zahtevna dela	NK	1,00–1,08
2	Ozko specializirana dela	KV–O	1,08–1,22
3	Širše specializirana dela	KV–Š NSŠ	1,18–1,47
4	Bolj zahtevna opravila	VKV ŠŠ	1,31–1,92
5	Zelo zahtevna dela	ViŠ	1,63–2,33
6	Visoko zahtevna dela	VŠ	2,24–3,06
7	Vodilne delovne naloge s posebnimi pooblastili in odgovor.	ViŠ	3,00–4,00

32. člen

Količina dela:

Količina dela predstavlja določen obseg opravljenega dela na podlagi časovnih normativov. Normative določajo tehnološke službe po programih, kjer morajo upoštevati enotna merila, kot so:

- za 100 % rezultat je potreben normalen napor poprečnega delavca
- upoštevati je treba standardne tehnološke izgube brez organizacijskih izgub
- s tehnološko izpopolnitvijo strojev je treba normative obvezno znižati.

Osnova za postavljanje normativov so tehnološki in organizacijski standardi, ki so določeni z letnimi plani. Količino dela merimo:

- z individualnimi normami (v konfekciji, pletilnici in volni)
- s skupinskimi normami (pri ostalih TOZD in službah).

33. člen

Kakovost dela:

Ugotavljanje kakovosti dela je tesno povezano z ugotavljanjem količine dela. Količina brez ustrezne kakovosti je nesprijemljiva, ker ne prispeva k rezultatom poslovanja. Enotna merila za ugotavljanje kvalitete so:

- izpolnjevanje določenih časovnih rokov
- natančnost izvrševanja delovne naloge
- dosežena stopnja kvalitete (I, II, III)
- količina odpadka in porabe utenzilij
- količina popravkov
- število reklamacij in zahtevkov po bonifikacijah
- izkoristek delovnega časa

34. člen

Plan proizvodnje za vsako TOZD vsebuje tudi planirano količinsko razmerje med I, II in III kvaliteto izdelkov. Cenik dela po tehnološkem standardu, s katerim se obračunava masa osebnih dohodkov za kolektivne in posamične učinke, se zmanjša pri II in III kvaliteti v istem znesku kot znašajo popusti kupcem za slabšo kvaliteto.

35. člen

Cenik dela za I. kvaliteto vsebuje toliko premije, da pokrije plansko nižjo ceno za dovoljen % II. in III. kvalitete. Reklamacije, ki so posledica neustrezno deklarirane kvalitete, bremenijo maso osebnih dohodkov v tekočem obračunskem obdobju TOZD, ki je proizvedla slabšo kvaliteto. Če se ne ugotovi oseba, ki je povzročitelj odklona v kvaliteti, trpijo vsi delavci znižanje osebnega dohodka preko količnika. Opredelitev oziroma deklaracija za posamezno kvaliteto grupe izdelkov je določena v pravilniku o kvaliteti, ki je priloga k temu sporazumu.

36. člen

Cenik dela po organizacijskem standardu se obračunava po kalkulativni osnovi, če je delo opravljeno z oceno dobro. Če je opravljeno delo ocenjeno s prav dobro, se cenik zviša za 10 %, za oceno odlično pa 15 %. Če je delo ocenjeno z zadovoljivo, se cenik zniža za 10 %. Ako je ocena dela 3 mesece „nezadovoljivo“, v tem primeru se delavcu dodelijo druge manj zahtevne in nižje ovrednotene delovne naloge.

Srednja vrednost individualnih obračunanih osebnih dohodkov mora biti enaka vrednosti kolektivno izmerjenega učinka v organizacijski enoti.

37. člen

Gospodarnost:

Gospodarnost glede racionalizacije stroškov in drugih prihrankov se odraža v:

- zmanjševanje materialnih stroškov ob doseganju manjšega odpadka in boljše kvalitete.
- Povečanju kapacitet ob boljšem izkoriščanju delovnega časa, strojev in delavcev.
- Večanju prihrankov iz naslova racionalizacije:
- Optimizaciji zalog in prihrankih v obratnih sredstvih.

38. člen

Individualni učinek gospodarnosti se mora odraziti pri povečanju čistega dohodka TOZD ali službe.

Vsi prihranki fiksnih in variabilnih stroškov, zaradi katerih se je izboljšal finančni rezultat poslovanja, ugotovljen ob periodičnem obračunu, se razdeli na osebne dohodke in sklade v naslednjem obračunskem obdobju po določitih 20. člena tega sporazuma.

b) NAGRAJEVANJE PO KOLEKTIVNIH UČINKIH TOZD DSSS, PROGRAMA IN DO

39. člen

Kolektivni učinki za korekturo individualno obračunskih učinkov so:

- Količnik K_2 ali poprečno preseganje norm za korekturo osebnih dohodkov režijskih delavcev TOZD in strokovnih služb programa.
- Količnik K_1 ali korektor osebnih dohodkov režijskih in proizvodnih delavcev TOZD in programa.
- Količnik K_3 ali korektor osebnih dohodkov delavcev in TOZD IC.
- Vrednost točke ali korektor osebnih dohodkov režijskih in proizvodnih delavcev programa in DSSS (DO).
- Resolucijski koeficient ali končni korektor vseh osebnih dohodkov z že obračunanimi individualnimi in kolektivnimi učinki na ravni TOZD oz. programa.

40. člen

Količnik K_2 pomeni poprečno preseganje norm proizvodnih delavcev v TOZD, izračunamo in obračunamo na naslednji način:

- Seštevek mesečno obračunanih osebnih dohodkov proizvodnih delavcev po individualnih in skupinskih učinkih razdelimo s seštevkem kalkulativnih osebnih dohodkov proizvodnih delavcev in dobimo količnik K_2 .
- Količnik K_2 zmanjšamo na polovico in z njim ovrednotimo osebne dohodke režijskih delavcev TOZD in programa, preden gre do le-ti v izračun količnika K_1 .

41. člen

Količnik K_1 izračunamo na naslednji način:

- Vsoto časovnih normativov mesečne proizvodnje po artiklih pomnožimo s ceno dela neposrednih proizvodnih delavcev.
- Vrednost proizvodnje pod točko „a“ pomnožimo s faktorjem režije. Faktor režije za vsako TOZD določimo enkrat letno z gospodarskim načrtom po razmerju med režijskimi delavci in proizvodnim delavcem. Faktor režije se lahko med letom samo zmanjšuje, ne sme se pa povečati, ne glede na to, če se spremeni razmerje med proizvodnimi in režijskimi delavci.
- Vrednost proizvodnje pod točko „b“ še povečamo za planirane: zastoje, bolniško, priučevanje delavcev in nature.
- Vrednost proizvodnje pod točko „c“ pomeni maso osebnih dohodkov za razdelitev na vse delavce v TOZD – proizvodne in režijske.
- Obračunane osebne dohodke vseh delavcev v TOZD dobimo tako, da seštejemo vrednosti osebnih dohodkov neposrednih proizvodnih delavcev po času z vsemi individualnimi in skupinskimi učinki ter osebne dohodke režijskih delavcev predhodno ovrednotene s količnikom K_2 .
- Ko razdelimo vrednost osebnih dohodkov iz proizvodnje pod točko „c“ z obračunanimi osebnimi dohodki pod točko „e“, dobimo količnik K_1 .
- S količnikom K_1 dokončno ovrednotimo osebne dohodke režijskih in proizvodnih delavcev TOZD in programa.

42. člen

Količnik K_3 izračunamo na naslednji način:

- Seštevek količnikov K_2 t. j. poprečno preseganje norm po TOZD razdelimo s številom vseh proizvodnih TOZD in dobimo poprečni količnik K_2 ali količnik K_3 .
- Količnik K_3 zmanjšamo na polovico in z njim ovrednotimo osebne dohodke delavcev v DSSS. Delavcem skupnosti konfekcijskih TOZD izračunamo količnik K_3 enako kot delavcem

DSSS s to razliko, da upoštevamo poprečje količnikov K_2 samo iz konfekcijskih TOZD.

- Razne stimulacije oziroma individualne učinke lahko delavcem izplačujemo samo v okviru mase kalkulativnih osebnih dohodkov, ovrednotenih s K_3 .

43. člen

Vrednost točke izračunamo na naslednji način:

- Od vrednosti eksterne mesečne prodaje po programih: preje, metraže in konfekcije odštejemo fakturirane variabilne stroške po planskih cenah in dobimo eksterno pokritje po programih.
- K eksternemu pokritju po programih prištejemo ali odštejemo še pokritje iz interne mesečne realizacije in dobimo obračunsko pokritje.
- Obračunsko mesečno pokritje po programih razdelimo s planiranim pokritjem iz gospodarskega načrta in dobimo vrednost točke po programih.
- Poprečna vrednost točke Beti je poprečje točk programov ali seštevek eksternega fakturiranega pokritja nasproti planskemu pokritju.
- Z ugotovljeno (dogovorjeno) vrednostjo točke po programih se valorizirajo obračunani osebni dohodki enako vsem delavcem v programu.
- S poprečno vrednostjo točke Beti pa se valorizirajo osebni dohodki vsem delavcem DSSS.

44. člen

Resolucijski koeficient izračunamo na naslednji način:

- Mesečno proizvodnjo po TOZD ovrednotimo s plansko dogovorjeno ceno dela fiksnih stroškov po proizvodu in na ta način dobimo ustvarjeno maso za pokrivanje vseh fiksnih stroškov TOZD.
- Ustvarjeno maso za pokrivanje fiksnih stroškov TOZD iz predhodne „a“ točke korigiramo za planske dopuste in število delovnih dni tega meseca.
- Ustvarjeno maso iz proizvodnje za pokritje fiksnih stroškov iz točke „b“ razdelimo s planskimi fiksnimi stroški iz gospodarskega načrta in dobimo indeks pokrivanja fiksnih stroškov.
- Maso obračunanih mesečnih osebnih dohodkov TOZD z vsemi stimulacijami delimo s planskimi osebnimi dohodki iz gospodarskega načrta in dobimo indeks obračunanih OD.
- Indeks obračunanih OD pod točko „d“ razdelimo z indeksom pokrivanja fiksnih stroškov pod točko „c“ in dobimo novi indeks, ki pomeni „resolucijski koeficient“.
- Z resolucijskim koeficientom izvršimo končni popravek vrednosti obračunskih osebnih dohodkov različno po TOZD.

45. člen

Po periodičnih obračunih in zaključnem računu bilančno ugotovimo ali so osebni dohodki skladni z rezultati poslovanja (čistemu dohodku) ali ne. Ako so bili izplačani previsoki osebni dohodki, to upoštevamo preko resolucijskega koeficienta v naslednjem tromesečju kot minus, če pa so bili prenizki osebni dohodki od doseženega čistega dohodka, lahko izplačamo dodatek k enomesečnemu OD v prvem mesecu po bilanci.

46. člen

Ker se zavedamo, da ne bodo mogla objektivna merila za ugotavljanje individualnih in kolektivnih učinkov brezosebno avtomatsko funkcionirati med TOZD, se bomo posluževali metode vsklajevanja in dogovarjanja na ravni DO. To je potrebno zlasti zaradi tega, ker se primarni dohodek, t. j. dohodek iz naslova tržišča in cen različno pojavlja v programih in TOZD. Dohodek izjemnih tržnih okoliščin moramo obravnavati izven meril tega sporazuma.

Vsak mesec po poskusnem izračunu se sestanejo direktorji TOZD in programov, predstavniki samoupravnih organov in DPO na ravni DO ter po potrebi nekateri strokovni delavci iz DSSS, ki na sestanku ugotovijo eksterne pozitivne in negativne učinke med TOZD. Ocenijo se, kakšni so bili objektivni zunanji vplivi gospodarjenja in se temu primerno začasno odstopi del sredstev od TOZD z nadpoprečnimi učinki drugim TOZD s podpoprečnimi učinki. To uravnavanje izvršimo preko resolucijskega koeficienta. Največja razlika med skupnim procentom gibljivega dela iz naslova norme, količnika, točke in resolucijskega faktorja je lahko največ 20 % med TOZD znotraj DO Beti.

47. člen

Če moramo po določitih predhodnega 46. člena izračunane osebne dohodke povečevati ali zmanjševati z resolucijskim faktorjem za več kot 10 %, se mora izredno sestati odbor za gospodarjenje, ki predlog strokovne grupe potrdi ali zavrže.

48. člen

Izplačilo mesečnih osebnih dohodkov, obračunanih po vseh dosedanjih členih, se vrši v obliki akontacije. Po periodičnih obračunih predčasno še popravljamo akontirane OD po TOZD in DSSS odvisno od začasnih rezultatov, končni poračun pa izvedemo po zaključnem računu.

c) NAGRAJEVANJE MINULEGA DELA

49. člen

Sredstva, s katerimi delavci gospodarimo, so minulo delo. Delež čistega dohodka, ki ga ne potrošimo v osebno in skupno porabo, ampak ga namenimo v sredstva za razširitev materialne osnove dela pomeni večanje minulega dela.

50. člen

Delavci lahko ustvarjeno akumulacijo namenimo za večanje materialne osnove dela v svoji OZD ali pa trajno združimo sredstva za investicije v druge OZD. Nadomestilo za združena sredstva (minulo delo) je participacija na skupnem dohodku na osnovi samoupravnega sporazuma o združevanju dela in sredstev.

51. člen

Delavci smo dolžni večati svoje minulo delo preko večanja poslovnega sklada z najmanj 8 % letno in do te stopnje si ne obračunavamo osebnih dohodkov iz minulega dela. Ako se minulo delo poveča več kot 8 % letno, v tem primeru za vsak dinar, ki ga dodatno vložimo v poslovni sklad, lahko povečamo osebne dohodke za 50 para.

52. člen

Dokler ne izdelamo individualnih meril o prispevku posameznega delavca večanju minulega dela, se bomo posluževali enotnih predpostavk na bazi skupne delovne dobe in delovne dobe kot stalnosti v Beti.

Dodatke minulega dela na osnovi skupne delovne dobe obračunavamo po naslednji lestvici:

skupna delovna doba	% dodatka
nad 3 do 7 let	2 %
nad 7 do 11 let	3 %
nad 11 do 15 let	5 %
nad 15 do 20 let	5 %
nad 20 do 25 let	6 %
nad 25 do 30 let	7 %
nad 30 let	9 %

Dodatke minulega dela na osnovi stalnosti v DO Beti obračunavamo po sledeči lestvici:

neprekinjena delovna doba v Beti	% dodatka
nad 1 do 3 let	1 %
nad 3 do 7 let	2 %
nad 7 do 11 let	3 %
nad 11 do 15 let	4 %
nad 15 let	5 %

53. člen

Tudi vsak posamezni delavec lahko začasno združi del svojih sredstev v delovno oz. temeljno organizacijo v Beti in s tem pridobi dodatno pravico participacije v skupnem dohodku. Letna protivrednost od združenih sredstev se delavcu kot dodatni osebni dohodek iz minulega dela izplača po stopnji donosnosti: ostanek ČD / poprečno uporabljena sredstva.

Delavec dobi za potrdilo o združitvi sredstev – dokument (obveznico), se delavcu vsako leto valorizirajo po enaki stopnji, se delavcu vsako leto valorizirajo po enaki stopnji, kot so po enaki stopnji, kot so po U. l. predpisane letne revalorizacije osnovnih sredstev. Delavec lahko na osnovi obveznice povleče svoja sredstva brez prejšnje odpovedi samo enkrat na leto, t. j. ob zaključnem računu.

D) NAGRAJEVANJE INVENTIVNE DEJAVNOSTI

54. člen

Da bi vzpodbudili slehernega člana kolektiva k dviganju učinkovitosti svojega dela, bomo izplačevali avtorjem inovacij, racionalizacij, tehničnih in organizacijskih izboljšav in izumov primerne nagrade. Nagrada pripada delavcu ne glede na to, ali je izboljšavo izvedel v prostem ali delovnem času.

55. člen

Nagrado bomo izplačali delavcu samo v takšnem primeru, če je rezultat oz. učinek izboljšave ekonomsko in tehnično izmerljiv.

Ako je izboljšava v enem letu prinesla temeljni oziroma delovni organizaciji določene – neto učinke, izplačamo delavcu naslednje nagrade:

Učinek v neto dohodku	velikost nagrade
nad 5 do 12 osebnih dohodkov	1/2 osebnega dohodka
nad 12 do 30 osebnih dohodkov	1 osebni dohodek
nad 30 osebnih dohodkov	2 osebna dohodka

56. člen

Predlog za nagrado po določenih predhodnega členu poda prvi predpostavljeni delavec za delavca, ki je izboljšavo izvedel. Predlog najprej preveri direktor TOZD oz. DO in če oceni, da je racionalizacija prinesla večje efekte, kot se to od delavca v okviru redne delovne naloge zahteva, posreduje predlog strokovnemu kolegiju. Strokovni kolegij določi tričlansko komisijo iz vrst strokovnjakov znotraj delovne organizacije ali pa pokliče izvedenca izven delovne organizacije. Komisija oceni veličino neto efekta racionalizacije in svoje mnenje posreduje odboru za gospodarjenje. Odbor za gospodarjenje dvakrat letno razpravlja o predlogih za nagrade in odloča o višini izplačila.

57. člen

Nagrajevali bomo tudi realizacijo projektov. Pred začetkom izvedbe projekta na samoupravnem organu določimo projektni team in vodjo projekta. Po končanem projektu razvojna komisija oceni čas realizacije in prihranke na projektu ter predlaga odboru za gospodarjenje primerno nagrado, največ do dveh osebnih dohodkov.

58. člen

Razne nagrade in dodatki:

Ker želi DO stimulirati izobraževanje ob delu za najrazličnejša deficitarna funkcionalna znanja in poklice, bo z letnim planom določila posebne dodatke na osebne dohodke in posebne nagrade, ki bi stimulirali pridobivanje deficitarna znanja.

- Dodatek na znanje tujih jezikov 10 % od osnove se prizna vsakemu delavcu, od katerega se zahteva najmanj srednja šolska izobrazba za opravljanje delovne naloge in če ima kontakte z inozemskimi partnerji, ali če mora študirati tujo literaturo, č pridobi od ustrezne inštitucije potrdilo o znanju tujega jezika. Dodatek ne velja delavcem, katerim je znanje tujega jezika pogoj zasedbe delov. naloge.
- Polovico osebnega dohodka se lahko izplača delavcu, ki je pridobil strokovni izpit za opravljanje določene delovne naloge.
- Višino osebnega dohodka se lahko izplača delavcu, ki je ob delu končal višjo ali visoko izobrazbo tiste smeri, ki se zahteva za dela in naloge, katere delavec stalno opravlja.
- Posebne določbe

59. člen

Vsi normativi, na osnovi katerih se ugotavljajo individualni in skupinski učinki za delitev OD, se morajo najmanj enkrat letno ažurirati.

Obvezna korektura se izvede, če je odstopanje 3 mesece zapored nad 10 %. Ob tem DS TOZD in tehnične službe obravnavata vzroke odstopanj in sprejmeta ukrepe za odpravo odstopanj.

Korektura normativov je obvezna tudi ob novih naložbah v stroje, opremo in inštalacije ali naprave, ki pomenijo najmanj 2 % vrednostno izboljšavo.

Korektura normativov je obvezna tudi v slučaju, če je za uvedbo racionalizacije izuma ali izboljšave naprav, postopkov itd. izplačana po preizkusu predlagatelju nagrada nad 10.000 din.

60. člen

Delavcu, kateremu se meri rezultat dela s skupinskim rezultatom skupine oddelka ali zмене, se lahko za konstantno doseganje boljšega uspeha pri delu po količini, kvaliteti in gospodarnosti poveča osnova za obračun OD do 15 %. Ravno tako se lahko delavcu zniža osnova do 15 %, če ne dosega ustreznih rezultatov v skupini. Predlog za povečanje da neposredni vodja potrdi pa ga komisija za medseb. razmerja TOZD ali DSSS. Za povečanje kalkulativne osnove iz prejšnjega členu se ne spreminja cenik dela, ampak se bremeni skupinski rezultat TOZD, izmene, DSSS ali sektorja. Upravičenost dodatka ali odbitka vsakomesečno kontrolira neposredni vodja.

61. člen

Uvajalna doba lahko traja 6 mesecev. V tem času se novozaposlenemu delavcu izplačuje osebni dohodek najmanj 70 % kalkulativne osnove delovne naloge, za katero se uvaja. Vsak mesec mora neposredni vodja podati oceno učinkovitosti delavca in predlagati komisiji za kadre spremembo postavke. Če novozaposle-

ni delavec doseže večji učinek od 70 % kalkulativne osnove, se mu izplača OD po dejanskem učinku.

62. člen

Delavca, ki po dobi priučevanja za konkretno delovno nalogo ne dosega najmanj 70 % količinskega in kvalitativnega učinka, se ne sprejme v delovno razmerje.

Če delavec, ki je že v rednem delovnem razmerju po šestih mesecih od dneva, ko je bil obravnavan na komisiji za kadre, ne dosega najmanj 80 % normalnega rezultata, se ga premesti na opravljanje druge, ustrezne delovne naloge. Odgovorni vodja je dolžna mesečno poročati komisiji za kadre o uspehih dela tega delavca.

63. člen

Pet let pred redno upokojitvijo se lahko delavca zaradi zdravstvenih, socialnih ali drugih upravičenih razlogov premesti na predlog individualnega poslovodnega organa in del. sveta na opravljanje lažje in manj zahtevne delovne naloge, osebni dohodek pa zadrži po prejšnji delovni nalogi. Razlika se krije iz intervencijske kvote socialne sigurnosti TOZD. Ko se ponovno korigirajo osebni dohodki, delavec zadrži isti rang kot na prejšnji delov. nalogi.

64. člen

Delavec, ki je 5 let pred redno upokojitvijo in se mu obračunava OD po neposredni normi, dobi izplačano poprečno preseganje norme vseh delavcev v TOZD, če tega poprečja zaradi starosti in zdravstvenih razlogov ne more dosegati.

65. člen

DS sklepa ob imenovanju delavca za vodilno delovno nalogo s posebnimi pooblastili in odgovornostmi tudi o višini njegovega osebnega dohodka za program, ki ga je dolžan realizirati.

Ob vsakoletnem zaključnem računu lahko DS DO skupno z oceno uspešnosti, prizadevnosti in drugih elementov poslovanja in rezultatov dela vodilnih delavcev in svetovalcev svoj sklep o višini OD za posamezne vodilne delovne naloge za naslednje obdobje spremeni. Te spremembe so potrebne, če se začrtana poslovna politika dobro ali slabo realizira.

66. člen

Vodilni in vodstveni delavci si praviloma ne obračunavajo nadur. Za uspešno opravljeno delovno nalogo, ki jo je vodilni ali vodstveni delavec opravil izven svojega rednega delokroga del in nalog in je za to bilo potrebno angažiranje izven rednega delovnega časa, pripada ustrezna nagrada.

67. člen

Če zaide DO v ekonomske težave, ali če posluje z izgubo, se izplačuje vsem delavcem 70 % kalkulativnega osebnega dohodka. Pri tem pa se upošteva, da ne presega ta vrednost pri najnižje ovrednotenih delovnih nalogah izpad 55 % republiškega poprečja OD v gospodarstvu preteklega leta.

68. člen

Dodatki na pogoje dela so upoštevani v kalkulativni osnovni postavki osebnega dohodka. Kot poseben težavnostni pogoj so delo ponoči, ob nedeljah in prostih sobotah, za katere delavec prejema dodatek po določenih priloge k gosp. načrtu (sindikalne liste).

6. NAČIN IZPLAČEVANJA OSEBNIH DOHODKOV

69. člen

Osebni dohodki se obračunavajo in izplačujejo na podlagi osnov in meril iz tega sporazuma.

70. člen

Osebni dohodki izplačani med letom imajo značaj akontacije. Dokončen obračun osebnih dohodkov se odpravi ob zaključnem računu TOZD oziroma DSSS.

71. člen

Vsakemu delavcu se mora v pisni obliki vročiti končni obračun njegovega osebnega dohodka, ne glede na to, koliko časa je zaposlen. Dokončni obračun vsebuje:

- znesek osebnega dohodka, izkazan po osnovah in merilih, po katerih so se izplačevala sredstva za osebne dohodke,
- znesek sredstev, ki so bile iz njegovega osebnega dohodka združena za zadovoljevanje skupnih potreb, izkazana po njihovem namenu,
- znesek sredstev, ki so bila iz njegovega osebnega dohodka izločena za splošne družbene potrebe,
- znesek delavčevih sredstev za sklad skupne porabe iz čistega dohodka TOZD,
- znesek čistega netto osebnega dohodka.

72. člen

Izplačilo osebnih dohodkov delavcem se opravlja preko hranilne knjižice LB.

73. člen

Delavec ima pravico do obrazložitve vseh okoliščin, ki so vplivale na obračunsko višino osebnega dohodka, kakor tudi do vpogleda obračuna osebnih dohodkov vseh drugih delavcev TOZD in DSSS.

74. člen

Delavec, ki misli, da njegov obračun ni v skladu z določbami sporazuma, ima pravico obrniti se na službo obračuna osebnih dohodkov, ki v njegovi navzočnosti opravi preizkus obračuna.

75. člen

Od osebnega dohodka delavca ni dovoljeno ničesar odtrgovati brez njegove izredne privolitve razen, ko gre za pravno močen izvršljivi naslov (sodna odločba, odločbo upravnega organa, administrativna prepoved ter dosežena sodna poravnava).

76. člen

Izplačilo osebnih dohodkov se mora opraviti praviloma do 15. v mesecu za pretekli mesec.

7. ORGANI UDELEŽENCEV ZA IZVAJANJE SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA

77. člen

Organi udeležencev za izvajanje sporazuma so:

1. delavski svet TOZD in DO,
2. skupna komisija za sistemizacijo in nagrajevanje,
3. sindikalna organizacija,
4. odbor za gospodarjenje.

1. Delavski svet

78. člen

Delavski svet ima pri uveljavljanju tega sporazuma naslednje naloge;

- daje predlog skupnega samoupravnega sporazuma v sprejem,
- sprejema stališča do predloga skupnega samoupravnega sporazuma oziroma sprememb in dopolnitev,
- sprejema na predlog skupne komisije za sistemizacijo in nagrajevanje stališča o posameznih vprašanjih, o katerih se skupna komisija ni sama odločila,
- obravnava poročila skupne komisije o izvajanju samoupravnega sporazuma,
- sproži postopek pred sodiščem združenega dela.

2. Skupna komisija za sistemizacijo in nagrajevanje

79. člen

Skupna komisija za nagrajevanje je skupen organ, ki ga imenuje delavski svet DO, člani pa so strokovni delavci iz posameznih funkcijskih področij, ki poznajo mikroorganizacijo dela.

Pristojnosti skupne komisije so:

- skrbi za organiziran in usklajen postopek sporazumevanja ter dopolnitev, dolpolnitev,
- skrbi za izvajanje tega sporazuma in predlaga vse določitve, ki bodo zagotovile izvajanje,
- presoja skladnosti samoupravnega sporazuma o enotnih osnovah in merilih s pravilniki v TOZD in delovni skupnosti skupnih služb,
- pripravlja vsklajene predloge za uveljavitev določil sindikalne liste, določil sporazuma dejavnosti in določil območnega družbenega dogovora,
- vsklajuje predloge ocen skupin del in nalog o uspešnosti dela in poslovanja TOZD in proizvodnih delovnih in organizacijskih enot in delovne uspešnosti delavcev, predpisuje obrazce in sistem točkovanja po posameznih kriterijih,
- kontrolira delitev osebnih dohodkov glede na sprejeta merila,
- sodelovanje pri ugotavljanju kršitev in pripravlja predloge za uveljavitev odgovornosti,
- obvešča delavce najmanj dvakrat letno v tovarniškem glasilu o izvajanju tega sporazuma,
- voli predsednika in tajnika komisije.

3. Sindikalna organizacija.

80. člen

Pristojnosti sindikalne organizacije pri sklepanju samoupravnega sporazuma so zlasti:

- daje predloge za sklenitev samoupravnih sporazumov,
- sopolpisuje samoupravne sporazume,
- sproža postopek pred sodiščem združenega dela in
- druge pristojnosti, ki so določene z zakonom.

4. Odbor za gospodarjenje

81. člen

Pristojnosti odbora za gospodarjenje so:

- odloča o resolucijskem faktorju, če je odklon večji od 10 %
- verficira individualne nagrade delavcem,
- potrjuje spremembo dinamike mesečne realizacije in spremembo vrednosti točke.

82. člen

Pri delu vseh organov za izvajanje tega sporazuma velja načelo dejavnosti.

8. DOLOČBE O KRŠENJU SPORAZUMA IN IZREKANJU UKREPOV TER PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

83. člen

Kot kršitev sporazuma štejejo vsako ravnanje TOZD in delovne skupnosti skupnih služb, ki je v nasprotju s tem sporazumom, zlasti pa:

- izplačevanje višjih sredstev za osebne dohodke preko dovoljene višine po tem sporazumu oziroma po samoupravnem sporazumu dejavnosti,
- nevsklajenost samoupravnih sporazumov TOZD in delovne skupnosti skupnih služb s tem sporazumom,
- dajanje napačnih podatkov s ciljem, da se povečajo osebni dohodki,
- nepravočasno dajanje podatkov za obračun mesečnih osebnih dohodkov,

- odstopanje od ocen skupin del in nalog na sistemiziranih delovnih mestih več kot je to predvideno s tem sporazumom,
- če se delavcem ne izplača osebni dohodek (100 % delovna uspešnost) najmanj v višini zajamčenih osebnih dohodkov.

84. člen

Ukrepi proti kršiteljem samoupravnega sporazuma so:

- vračilo razlike neupravičeno izplačanih osebnih dohodkov v naslednjem mesecu oziroma zadržitev izplačila,
- izrek ukrepa, hujše kršitve delovnih dolžnosti za odgovorno osebo, ki izvaja ta sporazum,
- ostali ukrepi, ki so predvideni po veljavnih zakonskih predpisih za kršitelja.

85. člen

Določila samoupravnega sporazuma o razporejanju čistega dohodka, oblikovanju in razporejanju sredstev za osebne dohodke in skupno porabo se uporabljajo od 1. januarja dalje.

TOZD in delovna skupnost skupnih služb morajo do konca junija 1981 vskladiti svoje pravilnike s tem sporazumom.

86. člen

V prilogi so izplačila v breme osebnih dohodkov in materialnih stroškov, ki se vsakoletno regulirajo z gospodarskim planom na osnovi priporočil sindikalne liste.

87. člen

Ta sporazum je sprejet, ko ga na referendumu sprejme vsaka TOZD in DSSS z večino glasov in ga podpišejo pooblaščenici predstavniki.

88. člen

S 1. julijem 1981 preneha veljati dosedanja samoupravni sporazum, ki je bil sprejet 27. 12. 1977. leta.

Konferenca sindikata DO Beti

Konferenca sindikata DO Beti

BELEŽKE:

SPOMIN NA SPREJEM ZVEZNE ŠTAFETE – Letošnja štafeta mladosti je prispela v Metliko 23. aprila. V kulturnem programu na Trgu svobode so sodelovali: Metliška mestna godba, osnovnošolski pevski zbor in recitatorji, tamburaši društva Ivan Navratil, Metliški mešani pevski zbor Beti, sekstet Vitis, zabavni ansambel črnomaljskega garnizona, otroci iz osnovne šole Žakanje, padalca višje zrakoplovne šole iz Zagreba, na trg je priteklo dvajset lokalnih štafet, zvezno štafeto pa je spremljalo blizu dvesto mladincev. Zvezno štafeto so sprejeli mladinci na mostu čez Kolpo, črnomaljski mladinci pa so jo predali v Gradcu. Na Trgu svobode se je zbrala ta dan množica domačinov, ki so si enotni v sodbi, da je bila organizacija dobra.

Iz Kometa

28. aprila se je končal specializirani spomladanski sejem v Zagrebu, na katerem smo tudi mi prikazali naše izdelke. Razen na tem sejmu, smo letos prisostvovali tudi na sejmišnih modih v Ljubljani in v Skopju. Najuspešnejši je bil Ljubljanski sejem v januarju, kjer so naš razstaveni prostor obiskali številni poslovni partnerji iz vse Jugoslavije pa tudi iz zamejstva.

V okviru jugoslovanske akcije „88 dreves za Tita“ so naše mladinke 29. aprila zasadile ob tovarni 88 smrek, simboličen izraz naše pripadnosti tovarišu Titu in njegovim idejam.

Delavski svet je na svoji 11. seji 29. aprila med ostalim sprejel stabilizacijski program za leto 1981, ki je nadaljevanje lanskoletnega programa. Tudi v tem letu se bomo zavzemali za povečanje izvoza ob istočasnem zmanjšanju uvoza, za povečanje proizvodnje in dohodka z boljšo izrabo obstoječih kapacitet, za krepitev materialne osnove dela in za čimmanjšo bolniško.

S poslovnimi rezultati za prve tri mesece tega leta smo lahko zadovoljni. Celotni prihodek je v primerjavi z istim obdobjem preteklega leta večji za 30 odstotkov, dohodek za 44, čisti dohodek za 34 odstotkov in ostanek čistega dohodka za 54 odstotkov. Tudi primerjava s planskimi podatki izkazuje, da plan izpolnjujemo in da se obnašamo stabilizacijsko ter gospodarno.

Povprečno število zaposlenih je bilo v prvih treh mesecih tega leta za tri odstotke večje kot v istem obdobju lanskega leta. Letos nas je bilo povprečno 446, lani pa 431. S. Z.

Červar vabi

O letovanju v počitniški hiši v Červarju pri Poreču smo se pogovarjali na seji izvršnega odbora sindikata in sklenili, da ostanejo cene za letovanje iste kot v minulem letu. Naše stališče je potrdil tudi delavski svet na svoji 11. redni seji.

V sezoni od 10. julija do 31. avgusta je cena za ležišče 50,00 din (za delavce Kometa in njihove ožje družinske člane). Za zunanje goste je cena za ležišče 70,00 din.

Izven sezone je cena ležišča za delavce Kometa in njihove ožje sorodstvo 30,00 din, za zunanje goste pa 40,00 din.

Zaželeno je sodelovanje za letovanje v Červarju z delovno organizacijo „BETI“ in to izven našega kolektivnega dopusta, ki bo od 20. julija do 3. avgusta.

Prijave sprejema tovariš Janez Horvat.

LJUDMILA CINDRIČ

ZAHVALA

Ob nenadni in nenadomestljivi izgubi drage mame Milke Grašin se iskreno zahvaljujem OOS Žakanje za podarjeni venec ter sodelavkam za denarno pomoč, iskrene sožalje in spremstvo na zadnji poti. Posebno se zahvaljujem sodelavkam iz konfekcije Metlika za denarno pomoč. Hvala vsem, ki ste nam v težkih trenutkih kakor koli pomagali.

Zorica Grašin

ZAHVALA

Ob nepričakovani in boleči izgubi dragega očeta MATE FERENCA se iskreno zahvaljujem sindikalni osnovni organizaciji TOZD metraža in vsem sodelavcem za podarjene vence, izrečeno sožalje in spremstvo na njegovi zadnji poti.

Nikola Ferenac
z družino

ZAHVALA

Ob boleči in nepričakovani izgubi našega drage KRISTINE GERKŠIČ s Suhorja se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so nam stali ob strani v težkih trenutkih. Hvala sodelavcem, osnovni ma šolama Metlika in Suhor, družbenopolitičnim organizacijam obeh krajev, sodelavcem, sosedom, prijateljem, znancem. Hvala za cvetje, poslovilne in tolažilne besede, hvala vsem, ki so spoštovali našo Kristino in so jo imeli radi.

Žalujoci:
vsi njeni

ZAHVALA

Ob boleči izgubi moje drage mame Katarine Butala se iskreno zahvaljujem OOS Tozd konfekcija za podarjene vence. Enaka zahvala gre sodelavkam za podarjene vence in denarno pomoč. Hvala vsem, ki ste pospremili mojo mamo na zadnji poti.

Žalujoca
hčerka Anica Matjašič
z možem Tonetom

ZAHVALA

Zahrbtna bolezen nam je mnogo prezgodaj odtrgala brata Lojzeta Kraševca iz Šentilja pri Mariboru. Zahvaljujem se sindikalni organizaciji TOZD konfekcija za denarno pomoč. Enaka zahvala gre tudi sodelavkam. Hvala za izrečeno sožalje.

Jožefa Fir

Ne pozabimo na knjigo

„LJUDSKA KNJIGA“

Zbirka romanov iz svetovne književnosti
6 knjig – 800 din

Tudi v letu 1981 bodo naročniki Prešernove družbe v zbirki Ljudska knjiga prejeli šest mojstrsko napisanih, zanimivih, pretresljivih, zabavnih in napetih romanov iz svetovne književnosti.

Janosch: **HOLONEK ALI DOBRI BOG IZ GLINE.** Pripoved, polna zabavnih dogodivščin, ki se odigravajo v ozadju „Velike nemške zgodovine.“

Philip Roth: **ZBOGOM COLUMBUSS.** Prikupna ljubezenska zgodba o študentu Neilu in najstniški razvajenki iz bogate družine.

Adil Jakubov: **ULUGBEOVI ZAKLADI.** Zgodovinski roman iz časov, ko so v deželah okrog pravljice Samarkanda divjali hudi boji med potomci slovitiga Timurlenka.

Kobo Abe: **ŽENSKA S PEŠČIN.** Zbiralec žuželk Džumpel Niki izgine in oblasti ga

proglasijo za mrtvega. V resnici pa mož živi v majhni obmorski vasi, ki jo nenehno ogroža povsod prodirajoči pesek. – Ta japonski roman je bil preveden v vse svetovne jezike, film, ki je bil posnet po njem, pa je prejel posebno priznanje na festivalu v Caunesu.

Leonard Kibera: **GLASOVI V TEMI.** Delo kenjijskega avtorja sodi med najboljše stvaritve sodobne afriške literature. – Podobe bogatašev in revežev, črncev in belcev, v novi družbi ljudje ne tkejo več prijateljskih vezi, kot v nekdanji vaški skupnosti.

NAROČILNICA

Naročam zbirko „Ljudska knjiga“ 1981 (6 knjig). Naročnino 800 din bom poravnal

a). v celoti, takoj po prejemu prvih knjig

b). v največ 4 zaporednih mesečnih obrokih

Ime in priimek:

Ulica in hišna št.:

Pošta in poštna št.:

Datum:

Podpis:

Prešernova družba

Borsetova 27

61000 Ljubljana

PRIZIDEK BO ŠE LETOS

Pričujočega prispevka smo zelo veseli (čeprav smo ga „naročili“), veseli zato, ker bodo tako preko Vezila delavci obveščeni, kam je šel del njihovega denarja. Prav bi bilo, če bi tudi druge samoupravne interesne skupnosti (tudi občinska skupščina, družbeno politične organizacije itd.) kdaj razgrnile načrte v našem internem glasilu, ki ga zaposleni prelistajo od začetka do konca. Marsikateri nespornum in slabo voljo bi tako lahko pravočasno odstranili.

UREDNIŠTVO

Izgradnja prizidka otroškega vrtca v Metliki je bila načrtovana že v prejšnjem srednjeročnem obdobju, vendar zaradi resolucijskih izhodišč ni bila uresničena. V zdajšnjem planskem obdobju je investicija uvrščena kot prednostna na področju družbenih dejavnosti. Investitor izgradnje prizidka je skupnost otroškega varstva Metlika. Vsa računovodska, administrativna in tehnična dela opravlja delovna skupnost strokovnih služb SIS Metlika.

Gradbeni odbor za izgradnjo prizidka otroškega vrtca sestavljajo: Milan Vajda, predsednik, člani pa so: Jožica Čigič, Branika Hauptman, Franc Kočevar,

Vinko Pavlinac in Anton Tomc. Nadzor opravlja ing. Anton Žerjal iz Novega mesta. Gradbena, instalacijska in obrtniška dela izvaja SGP Pionir Novo mesto, TOZD gradbena operativna Metlika.

Skupno otroškega varstva Metlika je prijavila pri SDK Črnomelj investicijo v višini 8.135.000,00 din, in sicer za:

1. gradbena, instalacijska in obrtniška dela (po pogodbi s SGP Pionir TOZD gradbena operativna Metlika) – 6.331.678,00 din

2. opremo (po pogodbi s Slovenijalesom) – 645.000,00 din

3. drugo (nadzor, soglasja, pripravljala dela) – 1.158.322,00 din

Manjkajo še sredstva za: 1. podražitev

2. zunanjo ureditev

3. nabavo didaktičnega materiala

Viri financiranja investicije so:

1. presežki iz leta 1980

2. sredstva, ki se zbirajo po prispevni stopnji 1,5 odstotka od bruto osebnih dohodkov (domicilni princip) pri treh občinskih interesnih skupnostih (občinska izobraževalna skupnost 1 odstotek, skupnost otroškega varstva 0,30 odstotkov, telesno kulturna skupnost 0,20

Seigfried Lenz: **VZOR.** Zberejo se trije pedagogi, ki naj bi sestavili nekakšno čitanko in z njo pokazali mladini naše dobe vzor, po katerem bi se lahko zgledovala. Tedaj izvedo za mlado biologinjo, ki je odšla v Grčijo in se pridružila odporu zoper polkovniški režim...

Preko 1500 strani zanimivega branja. Najcenejša tovrstna zbirka na Slovenskem. Format 17 X 11,5 cm, tiskano na brezlesni papir, vezano v platno in opremljeno z večbarvnim ščitnim ovitkom. Dve knjigi sta izšli aprila, dve izideta junija in dve septembra.

odstotkov) in se v letu 1981 združujejo za izgradnjo prizidka.

Z izgradnjo prizidka smo pričeli v marcu tega leta. Gradbena, instalacijska in obrtniška dela bodo končana do oktobra 1981. V oktobru in novembru je predvidena zunanja ureditev objekta in montaža opreme. Do sedaj potakajo dela po načrtu in vse kaže, da bo prizidek gotov do metliškega občinskega praznika (26. november). Pridobili bomo šestdeset mest za predšolske otroke v vzgojnovarstveni ustanovi.

Tajnica SOV Metlika,
MILENA HOČEVAR

NA DESETDNEVNEM POČITKU

Zahvaljujeva se sindikalni organizaciji TOZD montaža in DS TOZD metraža, ker nama je omogočil desetdnevni počitek in rehabilitacijo na Malem Lošnju. Zahvaljujeva se za denarno pomoč TOZD metraža kakor tudi RK metraža. RK se zahvaljujeva tudi za obisk na domu in za darilo.

Alojz Slanc in
Jože Helc

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega očeta Antona Pluta iz Krupe pri Semiču se iskreno zahvaljujem OOS metraža in sodelavkam iz TOZD pletilnica za podarjene vence, izrečeno sožalje in vsem, ki ste se poslovili od najinega dragega očeta. Zahvala gre tudi vsem šoferjem Beti in transportnim delavcem za izrečeno sožalje in spremstvo na njegovi zadnji poti.

Anica Kralj
z družino,
Milan Plut
z družino

ZAHVALA

Ob nenadomestljivi izgubi naše drage mame in tašče Alojzije Rus, upokojene pletilje, se iskreno zahvaljujemo sindikalni organizaciji DSSS za izrečeno sožalje, delavcem pletilnice in vsem ostalim za podarjeno cvetje, sodelavcem za denarno pomoč. Hvala vsem delavcem BETI za izrečeno sožalje in spremstvo na njeni zadnji poti.

Žaluojača
hčerka Marija
in zet Jurij MATEKOVIČ

ZAHVALA

Zahrbtna bolezen nam je mnogo prezgodaj iztrgala ljubega brata Lojzeta Kraševca iz Šentilja pri Mariboru. Vsem, ki ste nam v težkih trenutkih kakor koli pomagali, iskrena hvala. Posebno se zahvaljujemo OOS TOZD metraža ter vsem sodelavkam in sodelavcem za denarno pomoč. Hvala tudi vsem, ki ste nam izrekli sožalje.

Žaluojača
sestra Anica Gornik
z družino

ZAHVALA

Ob smrti moje drage mame Marije Poklukar se iskreno zahvaljujem vsem, ki so nam izrekli sožalje, še zlasti sodelavkam, sodelavcem ter osnovni organizaciji sindikata Komet za podarjene vence in spremstvo na mamini zadnji poti.

BETKA BARBIČ

ZAHVALA

Ob болоči izgubi mojega dragega očeta Antona Novaka iz Otoka se zahvaljujem vsem sodelavcem in sindikalni organizaciji TOZD konfekcija za podarjeno cvetje, spremstvo ob slovesu in za izrečeno sožalje.

Žaluojača hčerka
Mimica Režek

Rešiteljici ime kri

Odkar je leta 1953 pravzel organizacijo prostovoljnega krvodajalstva Rdeči križ Slovenije, število krvodajalcev in zbranih količin te dragocene neprestano raste. Tako je leta 1977 dalo 103.999 prostovoljnih krvodajalcev 35.227 litrov krvi, leta 1979 pa je bilo krvodajalcev že 108.938.

Ni treba posebej poudarjati človekoljubnosti in nuje te akcije, saj že geslo akcije „Kri rešuje življenja“, samo dovolj pove. Velika je tudi pripravljenost delovnih ljudi, da po svojih močeh rešujejo življenja, saj so se akcijam dosedaj vedno v zadostnem številu odzivali. Seveda pa so potrebe velike in jemanje krvi samo za tekočo porabo ni dovolj. Potrebne so večje rezerve za primer hujših prometnih nesreč in naravnih katastrof. Tekoče potrebe in nujne rezerve pa lahko zagotovimo samo z načrtovano in stalno akcijo, v kateri bodo zagotavlje-

ne stalne in že vnaprej znane količine.

V tako stalno akcijo so se nekateri delovni kolektivi na Dolenjskem že dobro vključili, nekateri pa le formalno. Sporazum med Splošno bolnišnico v Novem mestu in občinskim odborom Rdečega križa Novo mesto je za leto 1980 določal, da bo v občinah Črnomelj, Krško, Metlika, Novo mesto in Trebnje zbranih 1300 litrov krvi. Ker so bile potrebe večje, je bil tudi plan presežen, tako da je bilo zbranih 1543 litrov. Kri je lani dalo za pokrajinsko bolnišnico 5050 občanov, od tega iz novomeške občine 4686.

Med krvodajalci je bilo 4648 zaposlenih delavcev, 35 kmetov, 90 gospodinj, 9 upokojencev in 268 dijakov srednjih šol. Prvič je prišlo lani na odzem 878 krvodajalcev.

V delovnih organizacijah zavzema plan krvodajalstva 20 odstotkov zaposlenih, iz letnega poročila občinskega odbora RK pa je razvidno, da so ta plan nekatere delovne organizacije krepko presegle, nekatere pa ga niso dosegle niti do polovice.

Med večjimi organizacijami, ki v krvodajalstvu izstopajo, je treba omeniti predvsem NOVOGRAD, ki je plan izpolnil z 224 odstotki in LABOD, kjer so plan izpolnili z 210 odstotki. Med delovnimi organizacijami, ki se ponašajo z visokim številom krvodajalcev, so že vrsto let IMV (lani: 678 krvodajalcev), tovarna zdravil KRKA (624), NOVOLES iz Straže (595) in novomeška tekstilna tovarna NOVOTEKS (469).

Uresničevanje plana je vsekakor odvisno od dobrega delovanja aktivov Rdečega križa v posameznih organizacijah. Da bo delo potekalo še bolj načrtno in uspešno, prosijo delavci v občinskih odborih RK, da bi po delovnih organizacijah napravili podroben načrt za izvajanje krvodajalstva. Za vsako organizacijo naj bi tako vnaprej zanesljivo vedeli, kdaj in s koliko krvodajalci lahko računajo.

Šele tako bodo življenja rešena načrtno in brez kampanjskih akcij, na zalogi pa bo vedno dovolj te, za življenje tako zelo potrebne tekočine.

N. S.

Beseda o požaru

Požar je nekontroliran pojav gorenja, ki lahko nastane iz različnih vzrokov, četudi se pojavi v najmanjši obliki. Ta lahko predstavlja nevarnost za življenje in povzroča materialno škodo. Lahko se razširi na bližnje gorljive predmete, na sosednje prostore, na bližnje in oddaljene objekte. Med gorjenjem lahko povzroči še eksplozijo.

Kolikor procesa gorjenja ne prekinemo že v samem začetku, lahko že v najkrajšem času zavzame tak obseg, da ni mogoče več govoriti o normalnem požaru, temveč o velepožaru.

Požare delimo po prostoru na notranje in zunanje, po obsegu na začetne, oziroma majhne, srednje, velike in katastrofalne, po vrsti gorljive snovi pa na požare trdnih snovi, požare vnetljivih snovi, požare gorljivih plinov, požare lahkih kovin in električnih naprav.

Glede vrste požara (prostor, velikost in gorljivost snovi). V naši organizaciji lahko gasimo z dvema vrstama ročnih gasilnih aparatov za gašenje začetnih požarov, in sicer ročne gasilne aparate na prah in ročne gasilne aparate na ogljikov dioksid.

GAŠENJE S PRAHOM

Gašenje požarov s prahom je eden najuspešnejših načinov gašenja tistih vrst požarov snovi, ki gorijo s plamenom. Pri požarih vnetljivih tekočin, plinov, električnih naprav pod tokom do 1000 V, se prašek obnese z izrednim učinkom.

Prašek ni strupen, ne uničuje kovin, lesa, tekstila, ne povzroča odrgnin na premičnih delih stroja. Ni pa priporočljiv pri gašenju telefonskih in radiotelevisijskih naprav, ker jih preveč zapraši. V zaprtih prostorih dosežemo večji gasilni učinek kot na prostem.

Kako bomo gasili z gasilnim praškom? — Požar bomo gasili v smeri vetra in se mu čim bolj približali, — površinske požare bomo gasili od samega roba, plamene vnetljivih tekočin s sprednje strani v smeri vetra nad samo površino tekočine v cikcak obliki — pri začetnem večjem požaru moramo pripraviti in uporabiti več aparatov naenkrat in z njimi gasiti vsaj z dveh strani, ne pa uporabljati enega za drugim, — gašenje mora potekati neprekinjeno, ker bi zaradičasne prekinitve požar ponovno vzplamtel.

GAŠENJE Z OGLJIKOVIM DIOKSIDOM (CO²)

Ogljikov dioksid v glavnem

uporabljamo pri gašenju manjših požarov vnetljivih tekočin.

Uspešno gasi v notranjih prostorih vse vrste električnih naprav pod tokom, telefonskih in radijskih naprav, dragocenih predmetov in dokumentov.

Ogljikov dioksid je najučinkovitejše gasilno sredstvo za preprečevanje eksplozije hlapov vnetljivih tekočin, plinov in gorljivega prahu v prostoru.

Kako bomo gasili z ogljikovim dioksidom? — Curek ogljikovega dioksida ima zelo kratek domet, zato se moramo približati v neposredno bližino ognja

S curkom gasimo od začetnega roba v cikcak obliki od spodaj navzgor, pri vnetljivih tekočinah pa nad samo gladino vnetljive tekočine. — Kadar gasimo na odprtem prostoru pri vetru se moramo približati čim bližje požaru in usmeriti curek za vetrom.

— Ne smemo pozabiti da je uporaba ogljikovega dioksida v aparatih časovno omejena in da je treba količine maksimalno izkoristiti.

Ko smo požar, ki je bil notranjem prostoru, pogasili ogljikovim dioksidom, moramo prostor takoj prezračiti.

C. E

Izkrivljena resnica

S poročili pomorščakov o skrivnostnih srečanjih z grozljivimi morskimi hobotnicami bi lahko napolnili velikansko knjižnico. Ali gre v teh poročilih le za „mornarsko latinščino“ ali pa je v njih morda ščepec resnice?

Hobotnice spadajo v družino sip. Njihove lovke dosežejo dolžino do tri metre. Zadržujejo se v glavnem v špijlah in skalnih razpokah na morskem dnu in so lahko nevarne nepredvidnim potapljačem ali podvodnim lovcom. Vendar dejansko poročila kapitanov sploh ne govorijo o teh živalih, temveč o tako imenovanih orjaških hobotnicah, ki spadajo v isto živalsko skupino.

Orjaške hobotnice živijo predvsem v globokih morskih vodah. Prav zavoljo tega naravoslovci le

BO ŠLO? Ograjo okrog stavbe naše delovne organizacije postavljajo dokaj pospešeno. Posnetek smo naredili bolj za šalo, kot zares, vendar trdno prepričani, da podobnih prizorov ne bomo videli. Ali pa? Če bo res tako, nas je strah, da bo več bolniških zaradi izvinov in izpahov okončin. (Foto: Janez Žele)

VEZILO, glasilo delovnih ljudi DO Beti in Kometa, ureja uredniški odbor: Toni Gasperič (glavni in odgovorni urednik), Slobodanka Videtič, Janez Žele, Desimir Milovanović, Vida Šegina, Marija Jakljevič, Jože Gerkišič, Tone Omerzel, Ivica Rajgelj, Jožica Cigič, Zdenka Gerkič, Branko Herak, Milena Pavuna, Zvonka Gorenc, Sonja Zorc, Marjetka Zele, Milka Mavrin, Jože Novak, Vera Kostelec, Miroslav Čikič, Ivan Brodarič in Irena Kostevc. Tehnični urednik: Janez Pezelj, Vezi-lo izhaja v nakladi 2300 izvodov, in sicer enkrat na mesec. Priprava in stavek ČZP Dolenjski list, Novo mesto, tisk: Knjigotisk, Novo mesto. Naslov izdajatelja: Beti, Tovarniška 2, Metlika.

poredkoma naletijo nanje. Neka orjaška hobotnica, ki so jo razpadajočo našli na obali Nove Zelandije, je bila dolga 17 metrov. Drugo podobno pošast s 14 metrov dolgimi lovkami si je bilo še pred nekaj leti mogoče ogledati v oceanografskem inštitutu neke ameriške univerze.

Te živali uvrščajo med najstarejša živa bitja na zemlji; njihov rodovnik sega 400 milijonov let v preteklost. Orjaške hobotnice nimajo samo osem lovk s priveski kot navadne hobotnice, temveč še dve podaljšani lovki, ki ju bliskovito sprožijo proti plenu in ga potegnjejo k sebi. Plen stlačijo v klobčič navadnih lovk; sredi teh je orjaški gobec, ki ima obliko papagajevskega kljuna. Še posebej grozljive so hobotničine velike, srepe, izbuljene, s premičnimi zenicami opremljene oči.

Orjaške hobotnice se često pojavljajo v roparskih krdelih in neusmiljeno mesarijo med ribjimi jata. Največje se lotijo celo kitov. Njihova napadalna sila ne pozna nobene meje. Zavoljo tega je prav verjetno, da so se orjaške hobotnice od časa do časa dvignile iz morskih globlin in napadle brodolomce v čolnih ali na splavih ter jih odvekle v podvodno temo. Verjetno – toda nikakor ne dokazano!

Sirna svetovna morja pa so v preteklosti ponujala še veliko drugih zgodb o bajeslovnih pošastih. V časnih so, na primer, vedno znova strašile grozovite morske kače. Najti jih je v mnogih klasičnih morskih zgodbah, vendar znanstveniki kljub vsem poročilom zaupanja vrednih kapitanov in pričevanju ladijskih posadk ter potnikov odklanjajo izročilo o morskih kačah. Vsa opazovanja smatrajo za zmote. Jata delfinov v ladjini brazdi lahko na primer zbudi vtis, da gre za dolgo kačasto žival.

Ne moremo pa se izogniti dejstvu, da je morje na nekatere obale naplavilo trupla kačam podobnih morskimi živali, dolga tudi do 10 metrov. Najbrž je šlo za še neodkrito potomce morskimi zavrov. Poleg tega so odkrili tudi nekaj ribjih vrst, za katere so bili prepričani, da so že zdavnaj izumrle.

Najbolj skrivnostna vodna pošast naj bi živel še danes v jezeru Loch Ness na severnem Škotskem. Jezero povezuje rečica s Severnim morjem. Prvič je menda opazil to pošast leta 1933 neki hotelir. Odtlej jo je videlo in opisalo že precej ljudi – na

POLNA DVORANA – Metličani so lahko gledali boks v živo. Veliko zaslug za to, da je bila osnovnošolska telovadnica polna do zadnjega kotička, ima Janko Guštin, električar iz naše delovne organizacije. Janko je odlični boksar, poleg tega pa tudi dober organizator. Takšne navdušence, kot je Janko Guštin, bi veljalo bolj podpreti. (Foto: Janez Žele)

žalost so opisi dokaj različni. Le v nečem so si vsi očitvidci edini: pošast v jezeru Loch Ness je krotka in se celo boji ljudi. Zato tudi ni nobenega vzroka, da bi jo skušali uloviti in ubiti. Nekaj novih trditev pa dokazuje, da gre tudi v tem primeru samo za ljudsko domišljijo.

Zmaji, najbolj priljubljene živali v pripovedkah in bajkah mnogih ljudstev, so živeli v vodi ali na kopnem. Prav gotovo na zemlji nikoli ni bilo takih zverin, ki bi bruhale ogenj in žrle ljudi. Danes v zmajih ni težko prepoznati zavrov iz Zemljinega srednjega veka – le-ti pa so v glavnem jedli rastlinsko hrano in ne mesa.

Povsem bajeslovno bitje iz antične pripovedke je ptič Feniks s škrlatno rdečim trupom, zlato bleščečim perjem na vratu in s kronico na glavi. Živel bi naj bil v Arabiji in se hranil z miro ter kadilom. Nadalje priča pripovedka, da je bil na zemlji vedno le en sam ptič Feniks. Šele ko je bil star 500 let, je s pomočjo drugih ptic zgradil gnezdo iz dragocenega lesa. Potem je sedel vanj in tako dolgo mahal s krili, da se je vžgal in zgorel. Toda iz njegovega pepela se je rodil črv, iz katerega je zrasel nov ptič Feniks.

„Najbolj divja žival je samorog, ki ima konjski trup, jelenjo glavo, slonje noge in rep divje svinje. Sredi čela nosi približno en meter dolg rog. Žive živali baje ni mogoče ujeti.“ Tako opisuje rimski pisatelj Plinij (24. – 79. n. š.), ki je spisal prvo veliko zgodovino narave, eno od najbolj skrivnostnih bajeslovnih živali. Takoj se nam vsili primerjava z nosorogom, ki ima slonovim podobne noge in sorazmerno droben rep.

Posebno dragocen je bil rog, zlasti njegova konica. V znak prijateljstva in spoštovanja so ga vladarji podarjali drug drugemu, zakaj rog je imel čudežne zdravilne lastnosti. Prevažali so ga zastraženega kot danes denarne transporte. V neki kroniki iz leta 1635 je zapisano: „Konico roga so postavljali na kraljevske mize med sladkarije in jedi, in če je bilo kakšno od jedil zastrupljeno, ga je rogova čarovniška moč takoj prekrila z nekakšnim znojem.“

Če samorogov sploh ni bilo, od kod naj bi tedaj prišli rogovi? Strokovnjaki so skrbno pregledali vse opise in prišli do sklepa, da gre lahko v tem primeru le za mroževe okle.

Med bajeslovnimi bitji je tudi dolga vrsta takih, ki jih ni mogoče uvrstiti niti med živali niti med ljudi. Mednje sodijo npr. vampir, ki seda ljudem na pleča in jim pije kri, gorgona s kačastimi lasmi in sikajočim jezikom, konj pegaz, pesniški simbol grškega bajeslovja in kanta-ver s konjskim trupom ter človeško glavo. V mnogih bajkah in pripovedkah naletimo nanje.

S tem pa seveda še ni rečeno, da v neprehodnih pragozdovih in v globinah oceanov ni več skrivnostnih živali, ki jih še ne poznamo. O tem nas bo poučila prihodnost.

NAŠI ZNANCI

Marija Rudman dela v TOZD konfekcija Žakanje. Povedali so nam, da je pridna delavka, četudi se je zaposlila pri nas šele pred osmimi meseci. V delo se je

hitro vključila. Prej je Marija delala v IMV, nekaj časa pa je živel v Kanadi, v mestu blizu Toronta.

– V Kanadi sem zaslužili 160 dolarjev tedensko. Imeli smo skupinsko normo.

– Odkod ste doma?

– Iz Vivodine. Do železniške postaje v Kamanju grem peš. Vstati moram takoj po tretji uri zjutraj.

– In koliko zaslužite?

– 6000 dinarjev. Mesečno.

Branko Bradica je v TOZD konfekcija Žakanje vajenec – mehanik. Po končanem šolanju se bo zaposlil v TOZD, v kateri je na praktsi. Branko bo gotovo postal dober mehanik, saj že v prvem letniku kaže, da se razume na svoj posel. Srečno, Branko. (Foto: Janez Žele)

J. ŽELE